

KULTÚRA

ROČNÍK XII. – č. 9

DVOJTÝŽDENNÍK ZÁVISLÝ OD ETIKY

6. MÁJA 2009

Vydáva Factum bonum, s. r. o. • Šéfredaktor Teodor Križka • Redakcia: Sološnická 41, 841 04 Bratislava, Tel./fax: 654 12 388 • e-mail: redakcia@kultura-fb.sk • Cena 1,00 €

Od chvíle, keď sa 4. februára t. r. Národná rada Slovenskej republiky rozhodla posunúť do druhého čítania vládný návrh zákona, ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 300/2005 Z. z. Trestný zákon v znení neskorších predpisov, - hlasovalo vtedy 137 prítomných poslancov: 79 z nich bolo za (väčšina koalície), 57 sa zdržalo (prevažne opozícia) a len 1 poslanec bol proti (Peter Miššák z SDKÚ), jediný opozičný poslanec, ktorý hlasoval za prerokovanie novely v druhom čítaní bol József Berényi z SMK - som dostal nespočetné množstvo nelichotivých hlasov našich spoluobčanov, nielen svojich voličov. Považujem za otázku svedomia tlmočiť toľto zákonodarnému zboru tieto kritické hlasy, ktoré vyjadrujú jednak určité obavy vzdelaného občana, ako aj potvrdzujú určitý odstup medzi administráciou a administrovanými.

Dilema

JOZEF M. RYDLO

Táto novela považuje za trestný čin (§ 422) prechovávanie akéhokoľvek materiálu, ktorý bude označený za extrémistický, ale kto ho za taký označí a na základe čoho, to už nie je presne definované. Čo to môže byť? Môžu to byť veci, ktoré človek zdedil, darovali mu, podhodili mu... Takto môžu byť označené aj diela klasikov ako Marcus Tullius Cicero, Marcus Aurelius, Victor Hugo, Fjodor Michajlovič Dostojevský, Božena Němcová, Šándor Petőfi, Jan či Pablo Neruda, Martín Rázus či Andrej Žarnov alebo náš súčasník Štefan Moravčík. Aj Ľudovít Štúr - lebo bol proti uhorskej vláde a orientoval sa na Rusko. A čo Ind Salman Rushdie? Jeho Satanské verše sú extrémistický materiál? Hudba, cédečko v cudzej reči, ktorej občan ani nemusí rozumieť, sú extrémistický materiál? Tiež to môžu byť skladby autorov populárnej hudby - za extrémistickú skupinu môže byť takto označená napríklad skupina Beatles preto, lebo John Lennon svojho času vyhlásil, že je populárnejší viac ako Ježiš Kristus, alebo preto, lebo skomponovali pieseň Back in the U. S. S. R., podobne skupina Rolling Stones, Led Zeppelin a i.). Ale aj skladatelia klasickej hudby, napríklad Giuseppe Verdi či Richard Wagner môžu byť vyhlásení za extrémistov... A čo ak sa niekto zaujíma o určité historické obdobie, pripravuje sa na nejaké štúdium... atď.

Novela sa vzťahuje na prechovávanie dokumentov v akejkoľvek forme (tlačovej, elektronickej, zvukovej, obrazovej), pričom tieto dokumenty môžu byť aj dodatočne označené za extrémistické. Ak si na Slovensko niekto prinesie knihu o revízii Trianonu, ktorá je v Maďarsku legálna, na Slovensku bude považovaná za extrémistickú? Extrémistom sa môže stať, a teda byť súdený, človek, ktorý má knihu, časopis či cédečko, ktoré budú označené za extrémistické, ale inak je to človek bezúhonný, ktorý nešíri nenávisť a nemá ani úmysel šíriť takéto médiá? Takto sa vládnuca moc veľmi jednoduchým spôsobom môže zbavovať politických oponentov! To tu už bolo takmer pol storočia, raz v sivej, potom v červenej réžii. Ďakujem, nie.

Novela je tendenčná - ak expressis verbis potiera propagáciu čiernej či sivej totality, von-

Snímka: Teodor Križka

koncom sa nezmieňuje o potieraní propagácie červenej totality...

Už na prvý pohľad je zrejme, že vláda touto novelou robí nadprácu, tak z hľadiska vnútroštátneho ako aj medzinárodného práva, pričom obe tieto oblasti práva nie sú v nej dostatočne rozlíšené. Pod rúškom boja proti extrémizmu zavádza a vymedzuje názorový delikt tak široko, že to závažná novou totalitou.

Novela predpokladá v malej Slovenskej republike masový výskyt takých javov ako xenofóbia, nenávisť, rasizmus a pod., ktoré javy sú typické pre vyspelejšie národy a veľké štáty, prítahujúce emigrantov alebo sú známe ideológiami, ktoré sú v základe takýchto javov. Z novších i starších slovenských dejín vieme, že tieto javy

u nás mali a majú prevažne exogénny pôvod. Tiež nie je dnes žiaden problém taký rasovo motivovaný incident vyvolať či zinscenovať umelo. Na druhej strane výskyt podobných javov ide ruka v ruku s krízou autority, neporiadkom, anarchiou, nedôveryhodnosťou či poddimenzovanosťou polície atď.

Ide ďalej o javy, ktoré sú už v podstate pokryté jestvujúcim právnym poriadkom nášho štátu, len ho treba dodržiavať a uplatňovať na celom území Slovenskej republiky. Napríklad všetky prejavy hrubej neslušnosti či výtržnosti uvedené v § 364, odsek 1, písmená a) až e) sú už uvedené v doterajšom Trestnom zákonníku či v iných našich zákonoch.

(Pokračovanie na 2. až 4. strane)

Nebolo treba byť prorokom, aby človek vytušil hospodársky úpadok. Stačilo trošku charakteru a odvahy vidieť realitu a o nej aj hovoriť. Ale práve tej odvahy a charakteru je vo svete poriadok. Celé vedecké ústavy sa zapodieľajú rozličnými vednými disciplínami, no nenašli sa v nich odborníci, ktorí by aj nahlas zakričali o tých pokrivených hodnotách, ktoré sa desaťročia pomocou médií tváril ako objektívna nevyhnutnosť. A zatiaľ to bolo sofistické násilie na prirodzenosti.

Ukazuje sa, že kríza, čo ako hrozne dopadá na celé vrstvy obyvateľov, má aj pozitívne stránky. Odkrýva totiž všetko, čo sa doposiaľ skrývalo pod šminkami, ktoré na realitu nanášali dobre platení nohsledi. Vyjavuje nielen pokrivené hospodárske vzťahy a manipulácie, pyramidové hry globálnych rozmerov, ale siaha omnoho hlbšie, k podstate, ku

Kríza

TEODOR KRIŽKA

koreňom súčasnej mravnej krízy. Tá sa netýka iba ekonomiky. Jej olovnica vymeriava kolmicu úpadku civilizačných hodnôt, ktoré stratili orientačné koordináty. Ak súčasný svet z dvoch možností medzi teocentrickou a homocentrickou koncepciou volí tú druhú, zákonite si vyberá cestu v bludnom kruhu. Netreba mať priveľa inteligencie, aby sme hoci obyčajným racionálnym, uvažovaním pochopili, že omylný, v poznávaní nedôsledný a nedokonalý človek nemôže byť sám sebe cieľom, ak si nechce vybrať smerovanie k záhube. Potreba viery v dokonalosť, ktorá presahuje ľudské limity, je základ pre všetko úspešné ľudské úsilie.

Hospodárska kríza zúri, ale na Slovensku akoby všetko prebiehalo inak. Investigatívci nepíšu o príčinách úpadku, ale pokračujú v kamuflážach, na ktoré sú pravdepodobne profesionálne školení. Slepí na oko, ktorým by mali vidieť príčiny krízy a ich pôvodcov, druhým okom jastria po vládnej koalícii, akoby sa usilovali dokázať nedokázateľné, že za svetovú recesiu je zodpovedná slovenská vláda. Namiesto toho, aby prinášali aspoň preklady z mienkotvorných zahraničných médií, vytvárajú naďalej iluzórny obraz o realite v duchu želaní svojich chlebobarcov. Človek až tak závidí napr. Českej televízii, že našla dostatok guráže premietnuť film Michaela Moora, ktorý poukazuje na príčiny brutality mladej generácie v USA a dáva ju do súvislosti napr. s brutalitou amerických administrácií, schopných bombardovať ktorúkoľvek nepoddajnú krajinu vo sfére amerických záujmov, napr. aj Srbsko. Nakoniec brutalita sprevádzajúca egoizmus ospravedlňovaný hoci národnými záujmami, je súčasť dejín USA od prvopočiatku, keď došlo k zdecimovaniu pôvodného obyvateľstva kontinentu, až po ďalšie formy viac či menej násilného postupu za bôžikom zisku.

Ak si už uvedomujeme hospodársku krízu, nemali by sme sa limitovať iba ňou. Mali by sme tú olovnicu spúšťať hlbšie, až kamsi do svedomia týchto čias. Mali by sme si klásť otázky, či nie je v kríze celý systém hodnôt, celá kultúra, počnúc svojvoľným posúvaním hraníc morálky a kultom škaredosti končiac. A mali by sme sa zamyslieť všetci - nielen tí, ktorí krízu bezprostredne spôsobili, ale aj tí, ktorí sme sa tým pokriveným hodnotám málo protivili.

www.kultura-fb.sk

Podľa Alexandra Avenária (Ani Konštantín na to neprišiel sám, Sme 7. 11. 1996) je na kultúrnom západe „názov, meno je konvencia, vec dohody“, na kultúrnom východe je pomenovanie „substanciálnou súčasťou...“, nie je to len konvencia, meno samo vyjadruje podstatný vzťah k danej veci“. Pri mene nášho národa máme akýsi pocit, že potvrdzuje naše východné korene a možno aj zmýšľanie.

Pomenovanie našich predkov na samom úsvite našich „zapísaných“ dejín je vážnou vecou, veď stačilo, aby si dovolil predseda vlády Róbert Fico 2. 1. 2008 pripomenúť „starých Slovákov a ich kráľa Svätopluka“ a hneď sa to začalo mlieť, rozbesnelo to našich „medzinárodné (rozumie v Česku) uznávaných historikov“. Teda tých, ktorí až doteraz majú natrčené ucho do Prahy a stade dobre vedia, čo je pravda. Čo na tom, že vo významných európskych encyklopedických dielach (svetoznáma Britannica, nemecký Meyers Lexikon, francúzska Encyclopaedia Universalis alebo Larousse) sú informácie o tom, že na území Slovenska a časti Moravy sídlia Slováci prinajmenšom od 5. - 6. storočia, iným slovom hovorí teda o našej nepretržitej kontinuite od tých čias?

Niektorí historici, živení z našich daní, pokojne používajú pojem „starí Maďari“, pričom im neprekáža, že v súvekých textoch sa uvádzajú aj ako „Turkoi“ a pred rokom 896 o nich v Európe nechýrovať, či pojem „starí Česi“ (v origináli „Boemi“). Pre vlastných (?) predkov majú však len opisné pomenovanie „slovenské obyvateľstvo sídlíce na území Nitrianskeho kniežatsva“. Logika hovorí toto: keďže boli našimi predkami, ktorí už nikam odtiaľ neodišli, pokojne im môžeme hovoriť „starí Slováci“. Napriek tomu, že oni si tak zrejme nehovorili. Nedávno zomretý Tomáš J. Veteška (Samovražedné rozvracanie?, Slovenské národné noviny, 35 / 1997) dokonca tvrdí, že „meno Slovák je čechizmus z 15. storočia zosmiešňujúceho, dehonestujúceho významu, ako napr. vandrák, všivák, husák, babrák“. Ostaňme teda pri tom, že Sloven je to isté ako Slovák pred 15. storočím.

Pri všetkej ohľaduplnosti voči našim susedom treba povedať jasne, že vo Svätoplukovej ríši dominovali Slováci (teda starí Slováci). Pápežsky list z roku 885 sa začína jednoznačne: „... Svätoplukovi, kráľovi Slovenov...“. Slováci (chybné „Sloveni“) to nie sú ani Česi, ani Poliaci, ani Srbi či Chorváti, nehovoriac už o Maďaroch; podľa vysvetliviek v Dokumentoch k slovenskej národnej a štátnej identite I. ide o „dobové pomenovanie Slovákov, Moravanov a iných slovenských etnik/národov v Dunajskej kotlině“, my však povedzme priamo: Slováci, to sú Slováci, starí Slováci. „Predstava o tu ... žijúcich Praslovákoch sa opiera o historické aj archeologické doklady“. „Jazykovedci dospeli k názoru, že slovenčina sa organicky vyvinula z praslovančiny, teda musel tu existovať aj jej nositeľ, t. j. Slováci“. Medzi 12. a 14. storočím podľa Šimona Ondruša vznikla popri Slovákoch aj podoba Slovan a paralelne s ňou aj variant Slovák, v 15. storočí písmeno „ä“ v pomenovaní Slovan v 15. storočí vystriedala graféma „e“, zo Slovana sa stal Sloven a zo „slovenského“ jazyka „slovenský“, a tak sa „z praslovančiny v Karpatskej kotline vykryštalizovala stará slovenčina, reč starých Slovákov, ak chcete staroslovenčina“, tvrdí Ernest Sirochman (K pomenovaniu našich predkov a ich jazyka, Gréckokatolícky kalendár 2008).

Pravda, popri týchto pojmach máme tu aj pomenovanie „Sloveni“ a „staroslovenčina“. Kde sa vzali?

Slovenské pramene z 9. - 10. storočia (písané cyrilikou) „označujú obyvateľov Veľkej Moravy ako ‚Sloveně‘. ‚Sloveně‘ sa vtedy vyslovovalo ako slované (veľmi otvorené e) alebo ako slovene (stredné e). Pomocný symbol ě v tomto slove ... je transkripciou istého problematického znaku cyriliky, bol vytvorený v Prahe, aby sa zabránilo prekladu názvu jazyka stará cirkevná slovančina ako ‚staroslovenčina‘, hoci by to bolo v súla-

MARIÁN TKÁČ

Sloveni - uctievači Vlasatého boha?

de s výslovnosťou. A hoci je teda preklad slova ‚Sloveně‘ v tvare ‚Sloveni‘ absolútne nesprávny, dodnes sa v slovenčine a češtine používa, ale nepoužíva sa v žiadnom inom jazyku“ (Wikipedia, heslo Veľká Morava) Latinské pramene naopak používajú pojem „Sclavi“, „Wini“ alebo geograficky ako „moravský Slovania“ alebo aj „Moravania“.

Termín Sloveni, staroslovenčina zaviedla Pražská lingvistická škola, v ktorej hral dôležitú rolu Jiří Polívka, ktorý sa narodil 6. 3. 1858 v Enns ako Georg Polívka (+1933 v Prahe), uznávaný český slavista, istý čas vedúci funkcionár Československej akadémie vied. V roku 1883 v štúdiu Kterým jazykom psány jsou nejstarší památky jazyka slovanského - starobulharský či staroslovenský?, navrhol, aby sa namiesto dovtedy všeobecne používaného pojmu „staroslovenský jazyk“ začal používať termín „staroslovenský jazyk“. Aj keď Polívkov pokus odmietali najmä poľskí slavisti, jeho českí kolegovia návrh prijali, lebo vedeli, o čo ide. A ich učenívi slovenskí žiaci, nevediac o čo ide, spoločne s koncepciou „československej jazykovej jednoty“ tiež prevzali grafému „ě“ a neskôr „ie“ a začali používať tvary Sloveni, sloviensky, staroslovenčina, hoci to nemá žiadne historické ani filologické opodstatnenie.

Cieľom tejto navonok „malichej gramatickej novoty“, na ktorú sme si zvykli, mal byť pokus o prekonanie súvislosti medzi slovenčinou a najstarším kultúrnym jazykom Slovanov - Slovanov - Slovenov - Slovákov. Malá, nebadaná zámena „e“ za „ě“ a „ie“ mala prispieť (a prispela) k zoslabeniu starých národných tradícií Slovákov, a pripraviť tak pôdu na ich asimilovanie do „československej“ etnickej i jazykovej jednoty. Ignorácia slovenského národa nijako nemohla pripustiť jeho dávnu existenciu, dokonca jeho politický, kultúrny a náboženský primát v priestore západných Slovanov pred 9. a 10. storočím, prejavujúci sa v jeho mene.

Napokon pozrime sa na to z druhej strany: stačí namiesto novotvaru „sloviensky“ použiť „slovenský“ a všetko má iný, pôvodný, slovenský význam a zmysel: staroslovenčina, starí Slováci (Slováci), slovenská cirkev.

Celé storočia sa Slováci stotožňovali s pomenovaním Uhri, až od 19. storočia sa čoraz viac uplatňovalo pre pôvodných obyvateľov Uhorska, Uhrov (Tótov) dnešné naše pomenovanie Slováci. O takýto pojmový posun sa zaslúžili sa o to aj známi českí slavisti, rodáci zo Slovenska: Ján Kollár a Pavol Jozef Šafárik. Nahrádzaním Uhrov (a Tótov) Slováckmi a dôsledným prekladaním Uhor ako Maďar postavili svoju teóriu slovenskej jednoty, opierajúcu sa o prvotnosť a dominanciu Bohémie a Čechov. Vyhovovalo to aj Maďarom, ktorí prekladaním svojho mena Maďar ako Hungarian stávali sa jedinými dedičmi starého Uhorska a nám tým „oddišpuovali starobylú“, spojenú s menom Tót, s tým potvrdiť svoje učenie ... že v čas príchodu Maďarov tu Slovákov ešte nebolo a nazhánali sa len v 15. storočí - to je názor Svetozára Hurbana Vajanského (Národné noviny, 11. 5. 1915, citované podľa Historická revue č. 1, ročník VII).

Aký je však pôvod slova Sloven? Zvykne sa odvodzovať od „slova“ (Slovania sú tí, ktorí používajú slovo na rozdiel od „nemých“ Nemcov) alebo od „slávy“ (tento variant k dokonalosti priviedol Ján Kollár: „Slávme slávne slávu Slávov slávnych“). Cyril A. Hromník, rodák z Hrabušíc (*1942), dnes žijúci v juhoafrickom Kapskom Meste prichádza s riešením, ktoré vyvracia doterajšie teórie, je nepochybne priekopnícke a nepredvídané. Jeho korene sú v obchode,

ktorý sa začal onou paradajkou v Edene. Naša stredná Európa mala prostredníctvom diaľkového obchodu priame kontakty s vyspelou egejskou oblasťou (Grécko), ale Hromník tvrdí, že aj s Indiou, s tamilsky hovoriacimi Dravidmi.

Pokiaľ ide o Grécko Vojtech Zamarovský v knihe Grécky zázrak uverejnil mapku, ktorá zachytáva pokus o rekonštrukciu cesty Iasona a jeho druhov, starogréckych argonautov (plavili sa loďou Argo), ktorí chceli nájsť zlaté rúno v Kolchide, ktorá ležala pod Kaukazom. V báji vystupuje aj čarodejníca Medea, ktorá sa zaľúbila do Iasona a pomohla mu. Po zavraždení zázračného šarkana ušli proti prúdu Dunaja a dostali sa aj na Slovensko (píše o tom Pavel Dvořák v Stopách dávnej minulosti 2). Akurát že Homér žil inde - práve v tom je problém slovenského pravku a staroveku. Chýbajú nám písomné záznamy, aby sme si boli naistom.

Cyrl Hromník napísal „objemný manuskript pod titulom Slováci a Slovensko: Velebníci Vlasatého Boha v horizonte histórie“ (zatiaľ v rukopise), v ktorom uvádza: „Transoceánsky výskum mi dal možnosť nahliadnuť do sféry prastarých indoeurópskych vzťahov. A tu som postupne zistil, že to, čo je v strednej Európe len hmlistým pojmom o našich indo-európskych jazykových koreňoch, má svoje dedukovateľné historické pozadie a svoju opravdivú historickú chronológiu. Že pôvod slovenských turíc, slovenskej vatry alebo slovenskej veľkonočnej kúpačky má svoje historické vysvetlenie, a to nesiahajú do nedávnej doby pohanskej pred príchodom Konštantína-Cyrila a Metoda, ale že ho nájdeme až v dobe bronzovej, teda už okolo 3000 rokov pred Kristom ... Jeho záznam, u nás celkom stratený a nahradený agrárnymi bájkami a vymyslenými povetiami, dodnes existuje a je rozlúštiteľný, i keď je väčšinou spísaný v ťažko prístupnej tamilčine, ktorou ... sa dnes hovorí v Tamil Nadu v Južnej Indii. - Slovenským predkresťanským turicam, predkresťanskej veľkonočnej kúpačke a slovenskej pohanskej vatry sa dá porozumieť v kontexte kozmologického náboženstva tamilsky hovoriacich Dravidov“. Hromník našiel podobnosť medzi mnohými slovenskými a tamilskými výrazmi (naše Vianoce a dravidské vīyan-ósai - čítaj vianose - vo význame „zázrak slova“: narodením Krista sa slovo telom stalo). „Z toho plynie, že korene Slovanov (Slovákov) neležia v nedávnom (6. storočí) ‚sťahovania národov‘, ako sa u nás bežne truduje a ‚vedecky‘ argumentuje, ale vo vzdialenej dobe“, teda pred 150 generáciami, keď v styku s našimi predkami, karpatskými Horalmi, dravidskí odborníci na výrobu kovov „uhnišli prapôvodných Slovanov a dali im aj toto meno“.

„Prichádzam k uzáveru, že scenár, podľa ktorého Slováci a Slovania sa vynorili zo sotva diferencovanej slovenskej jednoty v predpokladanom slovanском domove niekde medzi Vislou (Wisła) a Dniestrom (Dniester) len v polovici prvého tisícročia po Kristovi, je chronologicky nepravdepodobný, ak nie priam nemožný a historicky nezodpovedateľný“. Nič pritom neznamená, že klasickí Gréci a Rimania nevedeli, z ktorého ľudu vyšli Slováci (Slováci), „menám Sloven, Slovák, Slovinec, Slovan a Sláv sa zatiaľ nerozumie, a tam je príči-

na ich zdanlivej anonymnosti. V ich pochopení je skrytý kľúč k pôvodu národov, ktoré sa nimi popisujú“ (Cyril Hromník Cyril A. Hromník, Slováci: unde orti estis? Slováci, kde sú vaše korene?, www.jsm.snj.sk.)

Hromníkova (zatiaľ nevydaná) kniha „odhaľuje korene slovenského ľudu až do doby bronzovej“, „analyzuje vývoj ich zvykov a tradícií a vysvetľuje ich náboženské zmýšľanie“, čo „nakoniec vedie k dešifrovaniu ich mena“. „Ich prapôvodný domov je identifikovaný v Karpatskej kotline, ktorú odvodňuje Ister - Rieka Života. Hory nesúce tajomné mená Tatra, Matra a Fatra definujú nukleárnu oblasť stredoeurópskej bronzovej doby a reprezentujú kolísku prvorođených Slovanov. Ruky, ktoré túto kolísku hoj-dali, boli v podstate európske a indo-európske, ale bez počiatočného potlačenia rukou dravidských prospektorov a kovoliatcov by sa táto kolíska snáď nikdy nebola rozhojďala. Táto ruka bola zatiaľ prehliadaná“.

Pomenovali nás teda Dravidmi, pôvod mena Slováci nachádza Hromník v tamilčine. „Sol“ znamená slovo, ale aj sláva, velebenie a „veni“ husté vlasy, vlasatý: Sol-veni / Slo-veni sú tí, ktorí velebia Vlasatého Boha a „Vlasatý boh Volos (popri Perunovi druhý hlavný z predkresťanských bohov Slovanov) je náboženskou realitou slovenskej i slovanskej histórie. Fonologická a morfológická zhodnosť dravidského i slovenského a slovenského zloženého mena Slováci potvrdzuje (dokonca) príbuzenský vzťah medzi nimi“. „Slováci prijali Boha Volosa ... od neindoeurópskych Dravidov“ podľa Hromníka niekde v 3. alebo aj na konci 4. tisícročia pred Kristom, pretože „dravidskými jazykmi, ktorými sa dnes hovorí iba v južnej Indii sa pred 5 až 6000 rokmi ‚hovoriť po celej Indii ... až po Mezopotámii, ak nie ďaleko

širšie, zasahujúc až do oblasti Stredozemného mora“.

Nuž ale: je Hromník dostatočne „hodnoverný“?

Napriek tomu, že o svojej knihe diskutoval s viacerými slovenskými historikmi (napríklad aj s R. Marsinom), kniha zatiaľ nevyšla. Dôvod: nedostatok peňazí, ale možno - čo by bolo ešte horšie - náš nezaujím. Dôležité však je, že Hromníkova koncepcia existuje a opiera sa o jeho dlhodobý výskum (financovaný z juhoafrických zdrojov) a „debata o etnogenéze Slovanov a Slovanov už nikdy nebude ako bývala“ a „z takého prebudenia náš národ bezpochyby získa nielen dlhšiu históriu, ... ale aj hlbšie povedomie svojej zabudnutej etnogenézy. Navyše, získa sebadovedomie v kontexte historickej Európy“.

Od archeológov vieme, že niektoré vtedajšie sídliská pod Tatrami sa stali „mestami“, miestnymi strediskami špecializovanej výroby, tovarovej výmeny a nepochybne aj správnymi a kultúrnymi centrami práve v časoch, o ktorých hovorí Hromník. Tomu zodpovedalo aj urbanistické riešenie týchto prvých „slovenských miest“: kamenné domy postavené skvelou stavebnou technikou. V Spišskom Štvrtku pod Tatrami na Myšej Hôrke stála osada, ktorá v mnohom vyvoláva predstavu miest v Stredomorí, najväčšmi azda Mykén. Chránili ju najstaršie známe múry v strednej Európe. Bránu strážili dve kamenné veže. Domy boli usporiadané do ulíc. Námestie bolo vydláždené kameňmi a na najvyššom mieste stála akropola, obydlie bohatých. Dokázali to zlaté poklady - záušnice (nie „náušnice“) a zlatý náramok, masívny kus zlata, ktoré archeológovia objavili v zrúcaných domoch.

Všetko svedčí o tom, že začiatok našich dejín sa dá položiť už do tretieho tisícročia pred Kristom a možno ich pomenovať ako „slovenské dejiny“. Takmer všetko vzácne z pradávnych čias sa našlo pri Tatrách: Gánovce, Myšia Hôrka, Spišský Štvrtok, alebo bližšie k Matre: Moravany, Nitriansky Hrádok. Akoby sa tým potvrdzovala prítomnosť bohov v tatranských štítoch, blízko naše kolisky, podobne ako na Olympe a ich „príbuznosť“ s bohmi starej Indie. V tajomnosti dejín je ich krása. A príťažlivosť.

Snímka: Teodor križka

Genezis

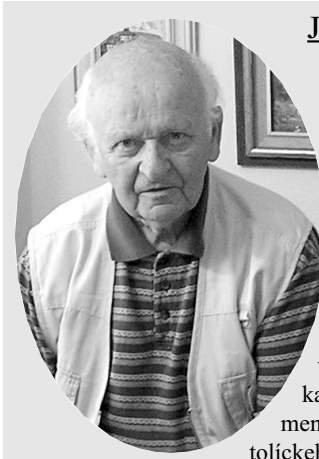
Roztratili sa všetci
 Všetci sa roztratili
 Z jedného jediného domu
 Ktože ich kedy pozbiera
 Už nemajú šaty z lístia
 a duše z pavučiny
 Hanbia sa za Teba
 Hanbia sa za seba
 Lež nie za činy
 za zločiny
 Voda je ako voda
 a čin ako čin
 Napíme sa teda karbolu
 Aby sme mali čistý žalúdok
 čisté čizmy
 a ruky v rukavičkách
 A krásnym stromoradím pôjdeme
 kde spievajú vtáci
 kde je veľa ľudí
 kde je veľa špiny
 A na konci stromoradia
 krátkeho stromoradia
 sa všetci stretne
 A čo si všetci
 všetci čo sme sa roztratili
 povieme ?

Východisko

Kdesi sa cesty skrížili
 a počuť divý praskot
 Už nie sú cesty rovné
 len krivolaké chodníky
 vedúce do púšte a z púšte

Ars

Vstávaj už Michelangelo Buonarroti
 veď vylihoval si už dost'
 Hľa vyležal si celú jamu v mramore
 Mestá sú zaplavené balvanmi
 a hádači hádajú ich tajomstvá
 a psi ich ocikávajú a dobre im to padne
 A zavše prídu cez deň i v noci
 Priam pôžitok je vymocit' sa na ne
 Ale krásu nájsť je ťažké
 i pre psov
 Kdesi sa stratila násobilka v tomto Bábele
 a miery
 nevieme čo je hore a čo dolu
 a dláto bije do prázdna
 Exegi monumentum
 Uznaj Buonarroti že ďalej to tak ísť nemôže
 Vstávaj a ber si nástroje
 Je ráno sedem hodín
 a v Santa Croce zvoní
 na Savonarolovu kázeň

JOZEF TÓTH

Babylonské piesne

Darmo sa namáham, v nijakých oficiálnych dejinách slovenskej literatúry, v nijakých zoznamoch slovenských spisovateľov, dokonca ani v štúdiách o katolíckej moderne nenachádzam meno Mons. Jozefa Tótha, gréckokatolíckeho kňaza a jedinečného básnika. Táto podivná ľahostajnosť, či priam duchovná lenivosť je prosto frapujúca.

Hľadám teda na internete. Tak predsa len! Po prvý raz sa s týmto menom stretávam pri nomináciách na Krištáľové krídlo, kde v zdôvodnení nominácie stojí: „Kategória: Za celoživotný prínos o obohatenie kultúry o kresťanský rozmer. Meno a priezvisko nominovanej osoby: Mons. Jozef Tóth. Zdôvodnenie prínosu: V roku 2008 došlo v živote Gréckokatolíckej cirkvi na Slovensku k významnej udalosti. Bola povýšená na metropolitnú. Pri jej zrode po nežnej revolúcii stál aj Mons. Jozef Tóth - gréckokatolícky kňaz, spisovateľ, robotník mora, ako sám seba nazýva, ale predovšetkým človek a osobnosť s veľkým O. V plnej miere naplnia slová preambuly ceny Krištáľové krídlo. Svojím konaním obohatil a obohacuje životy iných a pritom zostáva nevýslovne skromný. Narodil sa 20. 3. 1925 v Haniske pri Košiciach. Študoval teológiu na vysokej škole bohosloveckej najskôr v Košiciach, potom v Bratislave. V r. 1950 po likvidácii reholi a bohosloveckých fakúlt komunistickým režimom bol odvedený do pracovného tábora, v ktorom bol do roku 1954. Po návrate vystriedal viacero krátkodobých zamestnaní, kým sa mu podarilo zamestnať vo Východoslovenských tlačiarňach,

kde robil korektora. V roku 1969 bol vysvätený za gréckokatolíckeho kňaza. Spolu s ďalšími bratmi pripravoval tajne kandidátov na kňazské povolanie. Po roku 1989 stál pri zrode Gréckokatolíckej bohosloveckej fakulty v Prešove, kde bol aj prodekanom. V roku 1992 mu pápež Ján Pavol II. udelil hodnosť monsignora. Bol a je literárne činný. Je autorom viacerých kresťanských diel Práve za obohatenie kultúry o kresťanský rozmer, za statočnosť a vernosť cirkvi mu bola v roku 2002 udeľená Cena mesta Košice. Jeho profil priniesol Slovenský rozhlas rádio Regina Košice 7. 12. 2008 v relácii Portréty a nachádza sa v archíve na jeho webovej stránke.“

Hanbím sa. Nie za to, že Jozef Tóth nie je v popredí literárneho, tobôž spoločenského záujmu. On o to ani nestojí. Hanbím sa za nás, že sme schopní prehladať takýto monument. Veď sa len začítajte do jeho kníh Človek Jób hovorí s diablom, Evanjelium podľa Judáša, Spev košického Tria, Piesne zo Solúna, či dávidovských stopäťdesiat Žalmov na rozhraní tisícročí! Kol'ká múdrosť a hĺbka, kol'ká človečenská statočnosť, kol'ko odvahy zostúpiť až na dno ľudskej duše a vydolovať z človeka jóbovské zdôvodnenie, prečo je tento podivný tvor hoden spásy - to sa nájde u máloko. Vari u Janka Silana a Pavla Straussa. A tak kričím: Páni, pokloňte sa! Prihovára sa k vám básnik...

Návrat

Keď som sa vracal domov
 mnohí sa odo mňa odvrátili
 Už nefúkal vietor z juhu
 ale zo severu
 Stromy pri ceste takmer všetky stáli
 pri odchode
 i pri návrate
 ma pozdravovali
 Už verím že stromy majú dušu
 premýšľajú o ľudských slabostiach
 vidia aj v noci
 a nikoho nezradia
 A vietor ich obráti
 iba pri smrti
 Hľadím do obrátených tváří
 Sú ako obrátené nohavice
 Tváre šašov
 Aký som tu ja nenormálny
 Neprevrátený
 A nebyť tých stromov pri ceste
 nevedel by som povedať
 kto je blázon !

Introit

Prišiel som i keď ma nepozvali
 Keď nie som nikde všade som
 Stánky sú všade vystavané
 vstúpiť mám do nich zakázané
 nuž privrávam sa k nočným psom
 Také sú tiché dni a noci
 žiadny balvan ma neťaží
 Len detská hra je
 keď pustia na mňa chované psiská z reťazi
 Psi poznajú dobre zlatý psí život
 a nechajú ma v pokoji
 A moja ruka z okrúhleho chleba
 im veľký krajec odkrojí
 Toľko som hľadal ale márne
 Už mi viac hľadať netreba
 Otvorené sú dvere v katedrále
 Vstúpil som teda - do seba !

Stromy a vtáky

Postínali už celé lesy
 padajú stromy priatelia
 Živica nevoní jarou
 ale smrťou
 Les je bojisko po boji
 A nikoho to nebolí
 Sekier je viac ako stromov
 Komíny dymia
 Slnko spí
 Len ráno sa vždy zobudí
 Postínali už celé lesy
 pre jedného
 jediného vtáka
 ktorého chytiť nemôžu
 Raz tu raz tam
 Raz všade spieva
 Rečiam pod stromom sa vysmieva
 A stále stále odletí
 Toľký zhon pre malého vtáka
 Ťažkými stonmi umierajú stromy
 a vták si spieva a lieta
 Už všetky stromy polihali
 Zem je len veľká veľká púšť
 Bože tých hlúpych ľudí neopust'
 veď vták im už na strechách spieva

Práca

Od rána do noci ruky neustanú
 Padajú a dvíhajú sa vodopády
 Aká slasť je byť
 a tvoriť
 Priložiť kameň na kameň a spievať
 Už idú celé karavány
 Zo zeme do neba prší pot
 A klietka je hotová
 Obrovské železné mreže
 A kým sa zotmi
 všetci strpnu v strachu
 Cesta je zarúbaná
 Práca je prekliata
 Sme bez ohňa a svetla
 Za mrežami
 Ktoré sme vyrobili sami

Moloch

Veľa rokov som už obetoval tomu netvorovi
 nuž nebudem rátať život na dni
 Vždy dávam Bohu čo je božie
 a Molochovo Molochovi
 Taký je zákon tajuplných špirál
 že prasa sa nezakole
 kým sa nevykrmí
 I pre nôž dozrieť treba
 Čas na vytučenie je čas milosti
 Ale s apetítom rastie chuť
 a sadlo do sadla sa vlieva
 Oči to najkrajšie na človekovi
 stekajú do jamôk a zaleje ich tuk
 Čomu sa podobá potom človek ?
 Molochovi
 Ale špirály sa vlnia ako hady
 do vykvitnutia
 a z vykvitnutia do plodov
 a do života
 Kto vykvitol do sadla a loja
 vykvitol do zakáľacky
 Nech sú teda hody
 a moja ruka tých pár dní do válova hodí
 Ach aký krmník
 to bude mäsa
 i krvi

Sláva Molochovi !

Karavána

Aká svornosť na tejto púšti
 bo dookola čiha smrť
 Šlapaj udiera do šlapaje
 rytmus života v piesku hraje
 v piesku len stojmo sa dá žiť
 Tiahne a tiahne dlhá karavána

a ťavy nesú naložené kríže
 Kdeže je krása ozveny krokov
 a cesty rozhodene jak konáre stromov
 Len mlčanie je tu
 Mlčanie
 Piesok sneh púšte víri
 a kvili
 vtiera sa do kože
 do duše
 a ústa sú zamknuté na tisíce zámkov
 bielym ručníkom
 cez ktorý presakuje krv
 Nad karavánou tisíc fatamorgán krúži
 Oázy studne
 Ale silnejšie sú supy
 a piesok ktorý všetko zave je
 A čo bude s našou bolesťou ?
 Počkáme kým sa roztopí tento piesok
 na spievajúce more

Exodus

Za dubovými dvermi dubový stôl stojí
 a lampa na ňom horí
 Otca dnes vyniesli
 Synovia ho pochovali
 Na vešiaku visí čierny klobúk
 a starý čierny dáždňik
 A všetci odišli
 Zamkli staré dvere
 a kľúč odhodili
 Z vešiaka zišiel čierny klobúk
 Otvoril okno
 A starý čierny dáždňik otvoril dvere
 A otec sa vrátil
 Objal ich
 a povedal
 Priatelia a teraz pôjdeme

Privítanie

Keď sa vrátil vlastná matka ho nespoznala
 Ach Bože kto mu takto zmenil tvár
 Akí šustri ťa v rukách mali
 že ťa tak strašne zrichtovali
 a ty si sa im ľahko vzdal ?

Tak plačú tvoje mlčanlivé oči
 tie nemé tvrdé kamene
 nebežíš ku mne ako za detstva
 hoci ťa volám po mene

Tak plačú tvoje mlčanlivé oči
 Kto ti ich vykľal vidlami ?

Ach Bože si ako náš starý kôň
 s vypichnutým okom za humnami

Povedz mi či ruky to boli
 čo zavraždili tvoju tvár ?

Havrany zobú čierny kúkol'
 svetlo ti v očiach ktosi sfúkol'
 a v mojich žilách plače žiaľ'
 Lahko vyvália z cesta koláč
 lež ako zmením tvoju tvár ?

Otvorte okná vpusťte Slnko
 Ty Bože vstúp tichulinko
 a strhni MASKU z jeho rán

Kulisa

Pretváarka sa stala dnes vyznaním
 a živo narodení
 zomreli
 Aký to osud na javisku hrať
 Či ťa to aspoň v noci nebolí ?

Za dávnych čias videl som horieť
 aj preplnené stodoly

Divadlo je len veľká kulisa
 Dnes napoludnie keď pôjdeš korzom
 asfaltovou lúkou
 sním klobúk dolu
 a modli sa

Kulisy majú krátky život
 pretrú ich štetcom maliari

Dnes napoludnie obrovské hodiny
 na našej veži zastali

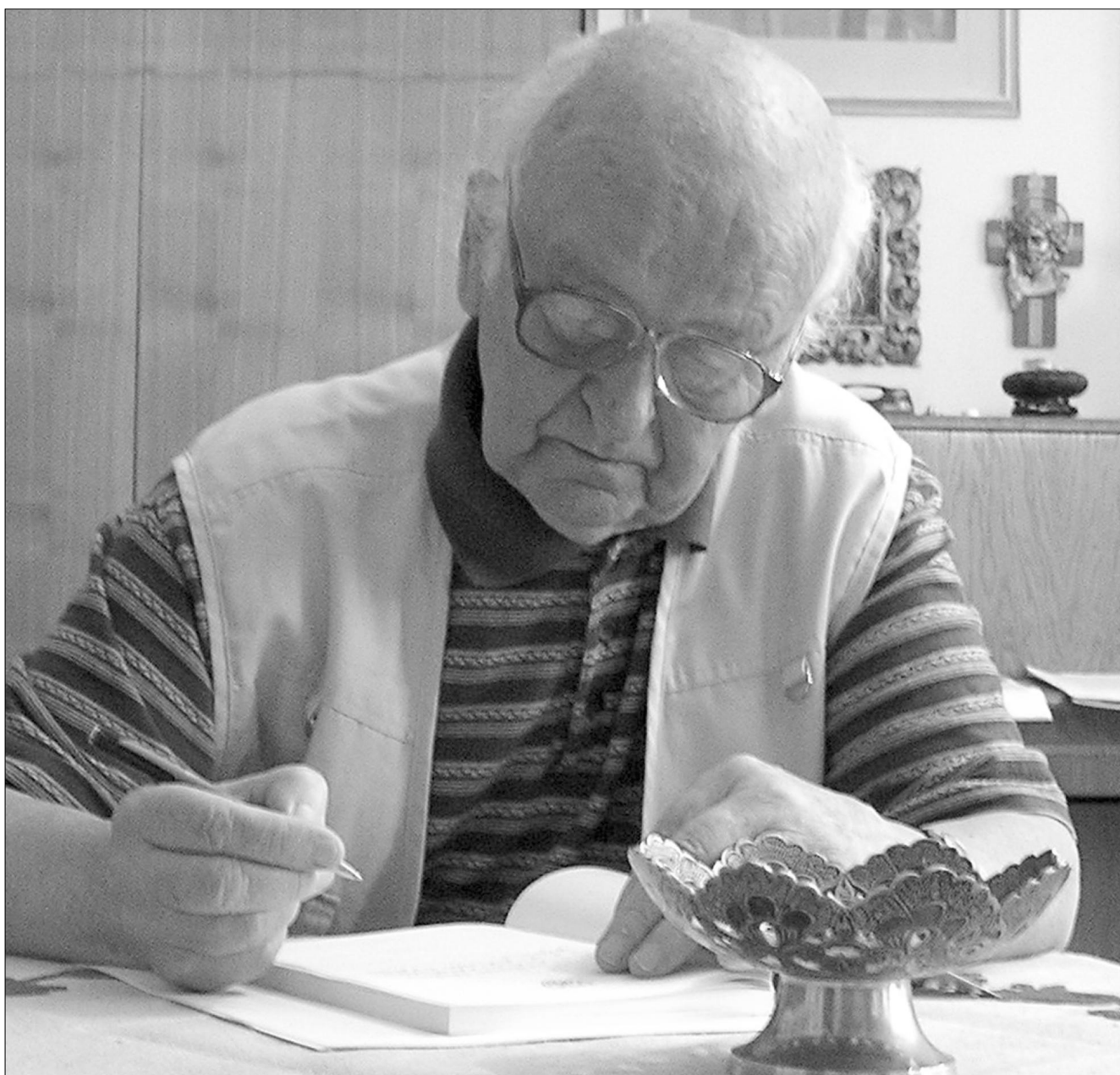
Lampa je plná knôt je krátky
 a smútok ťahá do dverí
 Uprostred hry v plnom ráne
 medzi kulisármí a nečakane
 sa jednoducho zvečerí

Pretváarka sa dnes stala vyznaním
 a živo narodení
 zomreli

Na konci ulice v zabudnutom kráme
 majú už iba jeden otčenáš
 a nie je pri ňom žiadna kulisa

Pamätáš na detstvo na praskot bublín ?

Je pred polnocou
 Modli sa

November 1989 prinavrátil normálne demokratické podmienky života, ľudského myslenia a slobodného vyjadrovania názoru v zmysle deklarácie základných ľudských práv. Mali by sme preto tieto možnosti v čo najširšom meradle využiť, aby sme konečne zahatali jednostranný výklad dejín, najmä tých, ktorých sme sami boli svedkami. Odveká ľudská skúsenosť nás totiž učí, že nič sa v dejinách ľudstva neodohralo, - obrazne povedané, - len v bielo-čiernej farebnej škále, ale že pravda sa pohybuje medzi týmito krajnosťami a má širokú paletu farebných odtieňov.

Z tohto aspektu má cenu zlata každá kniha spomienok účastníka historických dejov. Načasťe, že aj v SR začali vychádzať diela tohto druhu. Poskytujú pohľad z druhej strany.

Prínosom do skutočnej diskusie o vývoji Slovenska v medzivojnovom období, v období vzniku, existencie i zániku prvej slovenskej republiky, je kniha spomienok jedného z prominentných aktérov tohto historického obdobia - Alexandra Macha, ktorú nedávno vydala Matica slovenská pod názvom „Z ďalekých ciest“.

Ak mám hovoriť o tejto knihe ako aj o jej protagonistovi Alexandrovi Machovi, nemôžem začať inak ako osobným zážitkom. Keď som v máji v r. 1942 ako šesťročný chlapec po prvýkrát vystúpil z vlaku na stanici Rišňovce pri Nitre a držiac sa matkinej ruky prichádzal do nového životného prostredia, z obce Vysná Lipnica do južných krajov Slovenska, netušil som, aké rušné roky života ma tu čakajú. Po útoku nacistického Nemecka na Poľsko v jeseni 1939 naša homooravská obec pripadla totiž opäť k Slovensku. V novom prostredí bol som nútený vžívať sa do nových spoločenských pomerov a objavovať nový svet a nové súvislosti v dramatických rokoch apokalyptického 20. storočia. Cestou do kostola na nedeľnú omšu ma zaujal mohutný dvojkríž v parku pred kostolom. Stará ľudová škola bola priamo pred kostolom (jej budova tam dodnes stojí). Zanedlho som si vedel aj sám prečítať nápis na tabuli umiestenej v strede zeleného trojvršia:

*Mať svoj samostatný štát
znamená život, slobodu,
večný život,
nemať samostatný
slovenský štát
znamená smrť,
večnú smrť
slovenského národa.*

Šaňo Mach
v Rišňovciach 5. II. 1939.

Neskôr som sa dozvedel, že 5. februára 1939 na verejnej manifestácii v tejto obci sa za samostatnosť Slovenska vyslovil vtedajší šéf Úradu propagandy a jedna z vedúcich postáv ľudovej strany - Alexander Mach.

Touto udalosťou začínam svoje poznámky o knihe spomienok A. Macha preto, lebo Rišňovce sa v nej dost často spomínajú, dokonca je v nej fotografia pamätného Machovho výroku i fotografia z odhalenia pamätníka. Avšak odhalenie pamätníka je mylne uvedené v roku 1939. I keď je to detail, ale detail veľmi pamätnej historickej udalosti, a preto treba pripomenúť, že vo februári 1939, keď Mach v Rišňovciach po prvýkrát verejne proklamoval potrebu samostatnosti Slovenska, cyrilometodský dvojkríž tam ešte nestál. Bol postavený v nasledujúcom roku a bol odhalený, ako presne uvádza pamätník Ing. Pavel Riha, na hody 19. mája 1940.

O niekoľko rokov neskôr Šaňo Mach opäť zavítal do Rišňoviec a vtedy som ho videl po prvýkrát. Nám žiakom ľudovej školy, ktorí sme ho očakávali pred školou neďaleko spomínaného pamätníka pred kostolom, položil otázku, či vieme, čo je to zákop? Radosť zo samostatnosti Slovenska nám už kalila svetovú vojnovú katastrofu. A tak si ho aj dnes v pamäti vybavujem, ako tam stojí medzi nami, žiakmi ľudovej školy: pekný muž v uniforme s bujnými vlasmi, ktoré mu vykúkajú spod brigádírky, a snaží sa priblížiť myš-

lienkovému svetu malých detvákov. Podotýkam na chválu Rišňovčanov, ktorí mali vplyv na vývoj obce za vojny i za štyridsať rokov totality, že dvojkríž si zachovali až do dnešných čias!

Odvtedy nosím v sebe vlastný obraz Šaňa Macha, ako sme ho akosi dôvernejšie nazývali, a vydanie jeho memoárov evokuje vo mne spomienky naň i na celú pohnutú historickú epochu, ktorá mala prevratný význam pre ďalší vývoj slovenského národa. Fascinuje ma skutočnosť, že mám možnosť prežívať cez prizmu autorových spomienok opäť udalosti spred 65 rokov a konfrontovať ich s jednostrannými ideologicky vypreparovanými „pravdami“ z obdobia reálneho socializmu, a vybavovať si pritom svoje vlastné spomienky na radostné i smutné udalosti druhej svetovej vojny,

Alexander Mach sa prihovára občanom Rišňoviec pri Nitre

Ťažká cesta k samostatnosti

Nad knihou spomienok Alexandra Macha

najväčšieho stretu dvoch totalitných spoločenských systémov v dejinách ľudstva.

Chcel by som pritom poznamenať, že toto dielo je napísané nielen politikom a štátnikom z ľudoveckého tábora, ale je to autentická literárna svedčnosť výborného novinára, ktorý už od študentských čias dal svoje pero a um do služieb národa v zápase o autonómiu Slovenska a neskôr i o jeho samostatnosť.

Tento článok, venovaný jeho knihe spomienok som nezačal náhodou Rišňovcami. Ako sám hovorí na str. 143, už pred Rišňovcami, pred februárom, vlastne už v jeseni 1938 dospel k presvedčeniu, že je čas a historický okamih na uplatnenie prirodzeného práva národa - vytvoriť samostatný štát. Uvedomoval

si, že je to hviezdny okamih v dejinách Slovákov a premeškať ho mohlo by znamenať večnú stratu.

Táto myšlienka je lajtmotívom celej knihy, keď sa v úvahách a spomienkach i pri hodnotení dejinných udalostí vracia k zmyslu svojho osobného úsilia. V tomto zmysle odmieta všetky dodatočne komunistickou historiografiou podstrkované a neraz i vlastnými spolupracovníkmi prijímané zdôvodnenia, akoby do samostatnosti boli Slováci prinútení Hitlerom.

Hitler nepotreboval nevyhnutne pre svoje ciele samostatné Slovensko, mal viacero variantov riešenia. Vývoj udalostí v Strednej Európe dával za pravdu dlhodobému snaženiu HSLS v tom, že si Slováci a jej ľudovecká intelektuálna elita uve-

domovali, že ak nevyhlásia samostatnosť čo aj s podporou Nemecka, ohrozia národnú existenciu. Štát vznikol z vôle národa, ktorý to dlhodobo dával najavo, ale pomohlo mu k tomu vtedajšie Nemecko na čele s Hitlerom a jeho suitou, ktoré slovenský návrh prijalo a si ho osvojilo.

Najväčší nedostatok všetkých súčasných historických prác je v tom, že posudzujú udalosti na základe súčasného poznania a z dnešného zorného poľa. Ako ťažko je to prekonať, ukázali aj posledné oslavy 60. výročia skončenia druhej svetovej vojny, keď sa konečne prelomilo tradované ľavicové stanovisko a po prvýkrát na najvyššom fóre a z úst popredných štátnikov odznelo, že druhá svetová vojna nebola len bojom proti fa-

šizmu a nielen bojom za oslobodenie, ale pre Poľsko a pobaltské štáty a niektoré ďalšie národy začiatok vojny, a u niektorých jej koniec, znamenal vstup do poroby alebo do novej poroby toho najhoršieho druhu.

Tieto skutočnosti Mach vo svojich spomienkach nezvýrazňuje, ale správne upozorňuje na to, že hodnotenie Hitlera v tridsiatych rokoch bolo iné ako po skončení druhej svetovej vojny. Veď napr. o priazeň Hitlera sa usilovali predstavitelia európskych veľmocí. „Dnešnému uchu znie neuveriteľne,“ píše Mach v samostatnej kapitole rovnakého názvu na s. 123, „že predseda anglickej vlády, za ktorým vtedy stálo najmocnejšie impérium sveta, telegraficky prosil Adolfa Hitlera, aby ho prijal.“ A na s. 129 pokračuje: „Nie my sme boli prví, čo s ním rokovali. Pred nami išiel za Hitlerom Chamberlain, Daladier, hoci ani Anglicku ani Francúzsku nehrozilo, že budú rozkúskované a obsadené...“

Ľavicová i tradičná historiografia, zaznamenávajúca iba panovníkov a ich činy, čiže úspechy vo výbojoch, dodnes málo hovorí o tom, že západné banky

zbrojovali jeden i druhý totalitný systém a po Stalinových čístkách v 30. rokoch dúfali, že Hitlerove armády zamieria na východ... Že je to nielen Machov názor, svedčia aj historické diela Paula Johnsona (z ktorých zatiaľ ani jednu nepreložili do slovenčiny!), najmä jeho Dejiny XX. storočia.

Autor ďalej pripomína jednu z kľúčových udalostí, ktorá začala druhú svetovú vojnu a ktorú naši komunistickí historici úplne prekrucovali a jeho dodatky o delení Poľska a usporiadaní Strednej Európy zamlčovali: pakt Hitler - Stalin, ktorý vlastne otvoril dvere doteraz najhroznejšej svetovej vojnovéj katastrofe. Pakt otvoril preteky, kto skôr bude pripravený na útok. Predtým však došlo k ďalšiemu deleniu Poľska, ku Katynskej genocide - ako vyvraždenie intelektuálnej elity Poľska hodnotí súčasná poľská historiografia i predstavitelia štátu.

Ak autor zasvätil svoj život národu a budovaniu samostatného štátu, je pochopiteľné, že venuje veľkú pozornosť aj jeho rozbitiu a zániku. Tejto problematike venuje kapitoly s príznačnými názvami: „O udalostiach, ktoré predchádzali 29. august 1944“ a „Začalo sa to predčasne“. Jeho pohľad na udalosti je veľmi cenný, pretože prichádza z iného politického tábora a môže byť zaujímavý nielen pre historikov, ale aj pre politikov. A vôbec, celá kniha je svojím spôsobom učebnica pre súčasných politikov.

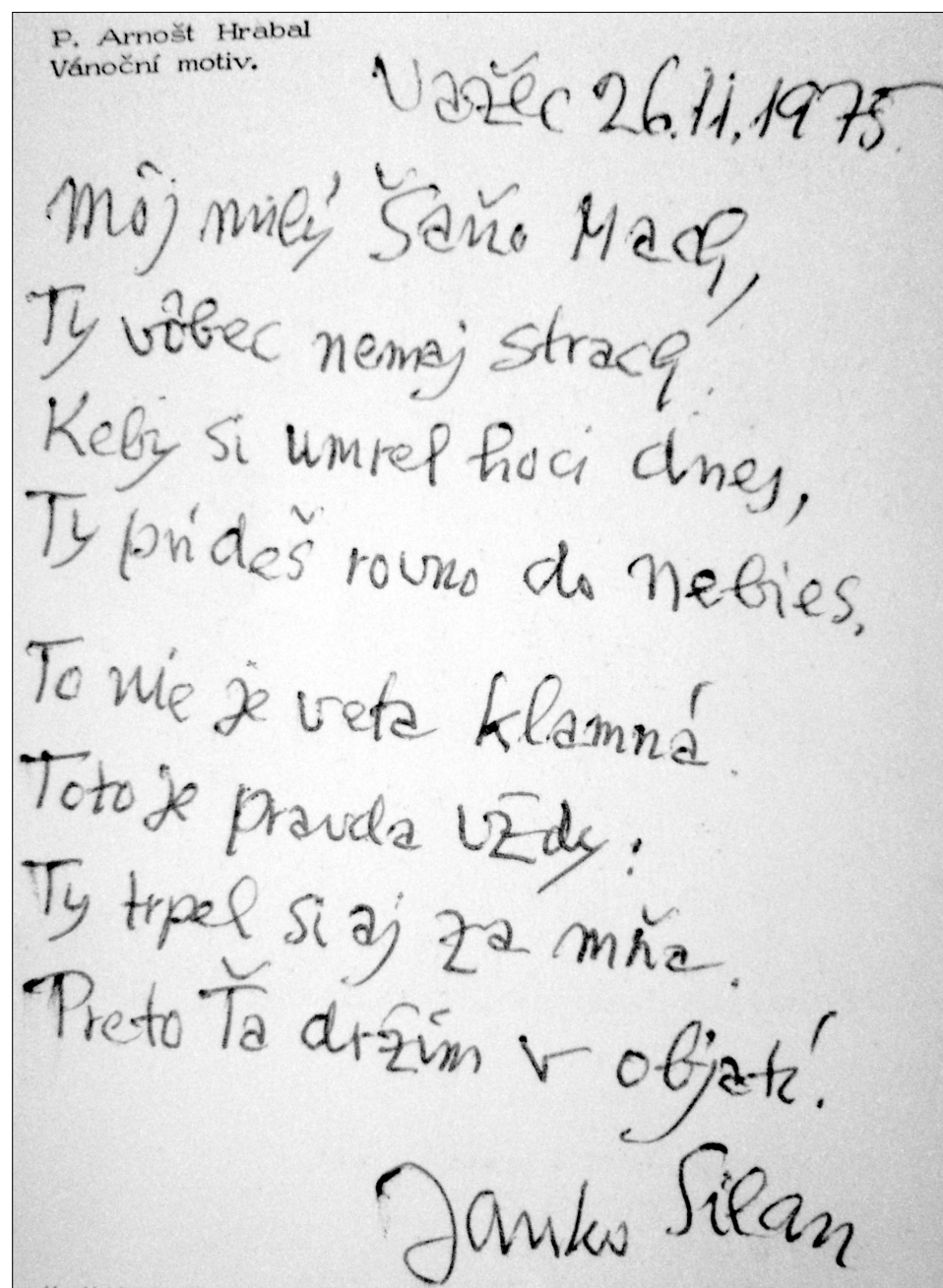
Európa je stará a stále tu pôsobia isté mechanizmy v geopolitických pohyboch. Mnohé situácie sa opakujú. Tí, čo robili politiku v krízovej vojnovéj situácii pôsobenia dvoch totalitných systémov a ich neraz slabších či naivných odporcov, alebo dokonca nahrávačov, majú bohaté skúsenosti z politických zápasov, a preto radi pripomínajú, tak ako to robí vo svojej knihe aj Š. Mach: „Keby sme vtedy vedeli, čo dnes vieme...!“ Preto niektoré časti knihy môžu byť zaujímavé aj z hľadiska hodnotenia vývoja súčasnej SR od r. 1993. Niektoré situácie sú situáciami štandardnými v boji o politickú moc, alebo v boji o vedomie národa a všetkých občanov štátu.

Ďalšou významnou črtou Machových spomienok je úprimnosť prejavu a vedomie si vlastnej zodpovednosti. Jeho snaha o pravdivú výpoveď aj pri hodnotení vlastnej činnosti nás núti k presvedčeniu, že v štyridsiatom druhom naozaj ešte svet nevedel o tom, čo sa robí so židmi a so všetkými odporcami nacistov, vyvázanými do koncentračných táborov na východ. On sám sa nesnaží zbaviť zodpovednosti za to, že dopustil vyvážanie občanov Slovenska, že sa nevzoprel tejto tendencii tak vehementne a radikálne, ako to urobil, keď dostal list od biskupa Vojtáššáka, ktorý mu oznamuje pravdivé skutočnosti o likvidácii židov v plynových komorách v Osvienčime a v ďalších táboroch.

Kniha nie je súvisle napísaná ako memoáre na základe starostlivo vedených poznámok a archívne spracovaných dokumentov. Ako sám hovorí, mnohé poznámky a záznamy rozhovorov, postrehy a spomienky svoje i významných politických aktérov z obdobia druhej svetovej vojny sám zničil, pretože ich nesmel vziať so sebou. Mnohé si ukladal do pamäti a mnohé sa mu aj podarilo zachovať rôznymi riskantnými spôsobmi a vyniesť von.

Práve z týchto záznamov preniká do knihy a poznamenáva celý jej obsah myslenie odsúdenca, ktorý stratil všetko a čaká už len prechod na „druhý breh“, ktorý preň predstavuje večnosť v zmysle kresťanského presvedčenia. Nie je to reportáž spod šibenice, lebo stadiaľ sa reportáže nepíšu, iba ak dodatočne, ale ide o čosi iné: o nový stav duše a myslenia, keď postihnutý človek pri písaní a vyjadrovaní dosahuje strohú a všednými starosťami života už nezaťažujú pravdivosť výpovede... I to je ďalšia špecifická a jedinečná črta Machových spomienok.

Celá kniha je rozdelená do siedmich kapitol, s úvodom i s cenným doslovom (životopisným náčrtom) Františka Vnuka. Rôznorodosť východiskového materiálu, osobných spomienok, záznamov výpovedí a pod. kládla veľké nároky na

Faksimile básne Janka Silana venovanej Alexandrovi Machovi i firmy rovnako vy-

zostavovateľa diela Karola Kubíka. Jemu a jeho spolupracovníkom patrí vďaka za to, že dielo pripravili na vydanie. Treba oceniť menný register, ktorý by mal byť povinnou výbavou kníh tohto druhu. Prvú kapitolu „Návrat z mŕtveho domu“ najlepšie charakterizuje podkapitola „Čo ma tu nebolo, svet sa zmenil“. Je to literárne vyjadrenie návratu, či stretu s bežným občianskym životom po 23-ročnom pobyte „v mŕtvom dome“, aby som použil jeho dostojenský výraz. Druhá kapitola „Odvalený kameň“ je venovaná ponižujúcim peripetiám, aké zažívali všetci, ktorí patrili k porazeným. Sleduje v časovej nadväznosti svoj pobyt v jednotlivých zajateckých táboroch a česko-slovenských väzniciach i skutočnosť, že rok 1968 s úľavou pocítili aj česko-slovenskí mŕtvi.

Z hľadiska slovenskej historiografie je veľmi cenná jeho výpoveď v tretej kapitole „Cesta k štátnosti“. Sám si kladie otázku, akým zázrakom sa stalo, že ostal nažive. Ale hlavnú pozornosť venuje zápasu o autonómiu i o samostatnosť Slovenska. Vážnosť svojej výpovede do istej miery sám hodnotí tým, že napr. štvrtú kapitolu nazval „Garmondovým perom“ a piatu „Kurzívkovým perom“. Čitateľ ľahko pochopí, čo tým myslí. Pravdupovediac, pre súčasníka sú rovnako cenné obidve. Ale pre autora nie. Vo štvrtej kapitole, ktorá je najosobnejšia, sa vysporadúva s vlastným svedomím i podvedomím, so zmyslom svojho politického zápasu i štátnického pôsobenia v krízovej dobe štátu i celého človečenstva.

Nie je úlohou tohto článku ísť do podrobností, ale iba upozorniť na to, že mnohé z toho, čo je v knihe napísané a sprostredkované vo výpovediach niektorých významných aktérov dejín 20. storočia, zaujme každého čitateľa a pre seriózneho historika poskytnie zaujímavý materiál na štúdium i na vlastné úvahy a hodnotenie daného historického obdobia.

Machove spomienky a postrehy i úryvky z rozhovorov s mocnými tohto sveta v dobe slávy i neskôr v zajateckých táboroch a v česko-slovenských väzniciach vrhajú ďalšie svetlo na ťažké historické obdobie a majú veľkú cenu pre historikov tohto obdobia. Rozhodne prispievajú k tomu, aby sa široká verejnosť mohla oslobodiť od ponižujúcich a obviňujúcich mýtov, ktoré ľavicová propaganda a jej svetový červený orchester Kominterny nanucoval a vstúpil do vedomia niekoľkých generácií. Aj keď celá kniha sa na svojich 368 stranách zaoberá udalosťami prípravy, vzniku a existencie prvej Slovenskej republiky, o ktorej sa už na hory papiera popísalo ľži, neprávdy i poloprávdy, predsa zmysel jej existencie najpregnantnejšie vyjadruje sám autor, keď hovorí, že bola kľúčom k súčasnosti. Jej súčasníci a ich potomkovia už raz pocítili, čo je to mať svoj štát a slobodne sa rozhodovať o svojom osude a toto vedomie prešlo do spoločenského vedomia nasledujúcich generácií a nemožno ho už vymazať ani najmodernejšími prostriedkami dezinformácií a duchovného nátlaku. Preto aj súčasníci novembra 1989 aj ich potomstvo si stále viacej uvedomuje, že bez prvej republiky by nebolo druhej.

Kniha spomienok Alexandra Macha vydáva o tom svoje svedectvo!

V rišňovskom parku pri kostole je okrem dvojkríža aj pomník padlým, ktorý zhodou okolností odhalili v r. 1935 za účasti Andreja Hlinku. Dnes sú na ňom vypísané mená nielen tých, čo padli v prvej, ale aj tých, čo padli v druhej svetovej vojne a v povstaní (i meno môjho brata). Ich počet je takýto: I. svetová vojna - 40, 2. svetová vojna - 3, SNP - 6. Už dávno ma tieto počty zaujali a porovnával som ich na viacerých miestach Slovenska (Svätoplukovo, Rača) a všade je iný počet, ale pomer padlých medzi prvou a druhou svetovou vojnou je všade ten istý! Týmto porovnaním končím, pretože týchto pár suchých čísel je najvýrečnejším argumentom i odpoveďou tým, čo sa pýtajú na zmysel existencie prvej SR.

EMIL VONTORČÍK

Teodor Križka: Bozk slzou Bratislava, Vydavateľstvo Spolku slovenských spisovateľov 2008

Básnická zbierka Teodora Križku (1956) Bozk slzou pozostáva z dvoch častí, ktoré sú výrazom rôznych podôb či pólov jeho poézie. Prvá má názov Neuveriteľné veci a druhá, rozsahom menšia, je pomenovaná jednoducho a príznačne Balady (obsahuje totiž cyklus villonovských balád). Vo vydavateľskej poznámke na prebale knihy čítame: „Básnik vo svojich veršoch dokazuje, že i moderná poézia môže byť plná lásky a nehy... po slede lyriky plnej hudby a neopakovateľných metafor prekvapí drsnejšou polohou svojho básnického jazyka i priamosťou spoločenských postojov.“

Bolo by neprímeraným zjednodušením nazvať túto knižku (ani jej prvú časť) zbierkou iba ľubostnej poézie. Jej tematický záber je omnoho širší, obsahuje popri ľubostných alebo intímnych aj duchovne a sociálne ladené verše. Ide tu o impresívno-reflexívnu poéziu, kde sa striedajú náladové, pocitové a úvahové, filozofujú-

Prijímanie poézie

ce pasáže, tak ako napríklad v Miniatúrach (s. 79): „Kde si mi, láska? Kde sú tvoje ústa? / Daj, nech ma bozkom popálie. / ... / Ak Boh je láska, potom láskou do nás / vstupuje nekonečnosť stvorenia.“

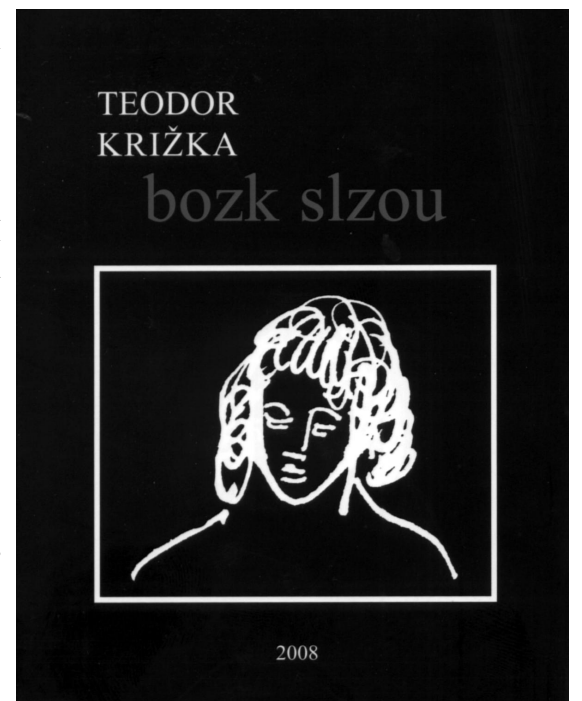
Križka sa vo svojej tvorbe opiera o overené veršové formy, využíva takmer výlučne (vycibrený, dobre zvládnutý) viazaný verš. Jeho básne sa vyznačujú precíznym formálnym spracovaním, bohatou obraznosťou a svieži poetickým jazykom. Básnik ukazuje a potvrdzuje, že slovenčina je naozaj krásna a ľubozvučná. Je to poézia ako stvorená na (hlasné) recitovanie, lebo je rýmová a rytmicky vyladená a tiež obsahovo vyvážená - a taká sa dnes píše málo.

Križkov lyrický subjekt sa díva na svet cez prizmu kresťanského univerzalizmu, uvedomujúc si pritom rozmanitosť života i jeho paradoxy (s. 29): „Rakva je kolíska, / kolíska bude rakvou. / Tým člnkom poiska / Boh modré nebo vtákov.“ Odmieta nihilizmus, nepodlieha malomyselnosti, uplatňuje vieru a nádej (s. 120): „Nie, nie sme ako / smrť, čo prečnie. / Nám treba

prežiť / a žiť večne.“ A napokon, v istom zmysle však už na začiatku, zisťuje a konštatuje (s. 69): „Láska, to je celé moje imanie.“

Poézia Teodora Križku je čitateľsky príťažlivá. Máločo sa jej dá vytknúť. Vychádza z tradície, z pevnej a usľachtilej formy, ktorá pôsobí aj na obsah. Básnik ako pôvodca i sprostredkovateľ vysiela pozitívne signály, šíri dobrú zvesť a pekné slovo. Chce ospievať krásu pozemskú i nadpozemskú. Usiluje sa o umeleckú dokonalosť. Azda to je pravá tvár poézie - uchopenie neuchopiteľného, zobrazovanie nezobraziteľného, hľadanie Krásy, ktorá nás nekonečne presahuje. Zbierka veršov Bozk slzou, kvalit-

ne polygraficky spracovaná a doplnená pôsobivými ilustráciami Jozefa Šturdíka, zaujme milovníkov poézie. Básnická tvorba je v nej sprítmenná ako

obohacujúca skúsenosť, ako cesta ku krásu, ako „prosba o trvácnosť“ (s. 52).

JÁN MARŠÁLEK

V obklúčení Blaženej noci

„Je ešte kraj, kde veria na verše?“

Toto je jedna z mnohých významných a podnetných otázok, ktoré sú nielen súčasťou novej básnickej kompozície Teodora Križku s názvom BEATA NOX (Blažená noc, 2009), ale aj samotného autorovho myslenia, pretože z jeho práce, či už básnickej alebo redakčnej, neustále cítiť túžbu a snahu odovzdať to, čo sám dostal od Boha. Tým darom je poetické slovo, ktoré sa k nám čitateľom dostáva na papier cez početné chvíle strávené plodným uvažovaním o dôležitých hodnotách a zmysle ľudského života. A čo, alebo kto tvorí jadro básnikovho ľudského života? „Je ešte kraj, kde na pravdu a krásu / prisahá slovo, kde je slovo čin?“ Odpoveď básnika znie: „Ty si ten kraj, a preto od úzasa / chválím ťa, aj keď zavše nemám čím.“ Stvoriteľ všetkého krásna okolo nás, ten, ktorý obetoval svojho Syna za nás všetkých, „Križ na rázcestí, ten križ celý Kristov“ či Božia Matka, to je motto autorových básní.

Teodor Križka je čitateľom predovšetkým známy ako autor hlásiaci sa k tradičným kresťanským a národným hodnotám, čo možno cítiť a vnímať aj cez prizmu jeho tvorby: „Matka a Boh, i rodná zem, i nebo, / zem na nebi a nebo na zemi, / to je môj kruh, to je môj vesmír...“ Daná tvorba ho zaraďuje aj medzi tých jednotlivcov, ktorí v súlade s dlhodobými historickými koreňmi nestratili pocit dôležitosti náboženskej duchovnej poézie. Pretože náboženstvo - v našich zemepisných šírkach najmä to kresťanské - je základom osobného vzťahu človeka a Boha, pričom v spojení s literatúrou je „duchovným humusom, základom chápania človeka v zmysle evanjeliovkej lásky, ktorá ponúka neustálu inšpirá-

ciu, silu a korektívy.“ (Peter Liba) Evanjeliovú lásku a jej poslanstvo chápe básnik ako ponuku pre človeka, ktorá má svoje opodstatnenie práve vtedy, keď zvíťazíme nad svojou slabosťou, keď zlomíme v sebe svoju pýchu: „Aký som šťastný keď ťa cítim, Bože, / chviem sa a plačem, celkom nemý, bez slov, / hoci sám v srdci vyskakujem z kože. / Našiel som ťa, veď siel som bránou tesnou.“ Životná skúsenosť, osudy ľudí, sveta a samozrejme aj autora dosvedčujú už od nepamäti známu pravdu, ktorú básnik vyjadril vo svojich veršoch: „K láske sa kráča schodmi utrpenia, / podobne schodmi nahor ku krásu.“

Jozef Tóth, autor záverečnej reflexie v danej básnickej kompozícii, uvádza skutočnosť, že BEATA NOX Teodora Križku „je sestra Dňa, pretože iba v noci si uvedomujeme, čo je svetlo, deň. Bolesť, utrpenie, obeta, životné kríže sa nezatvárajú v sebe, ale nás posúvajú do poznania a chápania zmyslu života. Kto fyzicky i duchovne neokúsil a nepoznal silu a mystérium noci a utrpenia, ten vôbec nevie, čo je život!“

A tak Vydavateľstvo Spolku slovenských spisovateľov nám prináša hodnotnú básnickú kompozíciu, v ktorej básnik skomponoval svoje tri poetické „VETY“ vo väzobne usporiadaných štvorveršiach v súzvuku striedavého rýmu, ktorý znie ako hudba oblečená v básnickom slove. Samotné verše (spevy), ako píše autor, „sú hrdlá holubic a pávov, / kričia a kričia - o čom, netušia, /.../ Len v básni spolu do súzvuku znieme, / človek a strom a pokoj v krajine. / Darmo sa vzoprieš, básen ako kryha / po hladine ťa nesie priestorom, / unáša všetko, čo len unieš stíha, / omnoho viac však v čase neskorom.“ Pri čítaní daných básní máme pocit, že sme spoločne s autorom v obklúčení blaženej noci, v ktorej tma nie je čiernou nocou, ale ožarujúcim jasom. V jednej veľkonočnej gospelovej piesni sa spieva, že „do tmy na svet prišlo k nám Svetlo sveta, otvor môj zrak nech vidím.“ I Jozef Tóth vo svojom doslove uvádza, že verše tvorené v blaženej noci nevynievajú ani „dogmaticky, ani mentorsky, ale výsostne básnicko-ky. Sú to erupcie, vyznania, ktoré spieva duša oslnená svetlom v zvieravých železných pavučinách tmy.“ Pretože darmo je noc, „leže sa svetlo, biely vodopád / iskrivej nehy nemo preniká ma / tak, že sa zrazu musím podobať / na vrútnu tmu, keď ústi do svitania.“

Prečo je vlastne Boh pre básnika takou veľkou oporou?

Prečo spieva svoje verše na oslavu Najvyššieho v noci svätej, blaženej? Pretože básnik miluje vôňu Božej lásky „k malým, / i trpezlivosť k hriešnym voniam mi. / I nahá neha, v ktorej modro spálím / hrubosť, hnev, úzkosť, keď ma poraní.“ Noc svätá, blažená má moc oblieť do krásy i to, čo sa nám ľuďom ponúka v živote ako zdanlivo neviditeľná alebo neprijemná entita: „Blažená noc, keď oblieka sa krásnym / i každý kameň pri ceste, i hnoj / na konci záhrad, nielen hloh a jazmín. / Čo potom srdce v hrudi, Bože môj!“

Básnik vo vrúcnej pokore a v tichu noci prichádza k Bohu „zahádzaný blatom. No toto blato, to je tvoja zem.“ Na báseň naložil ťažký náklad, dobré i horšie dni, „všetky tie chvíle, čo ťa prevyššia.“ Uvedomuje si, že je „len kostol Bohu, pred ktorým / kajá sa hriech a ja vyjem hlasom volím. / Nech je vám vzor, čo do tmy hovorme / a ešte väčšmi to, čo do tmy mlčím.“

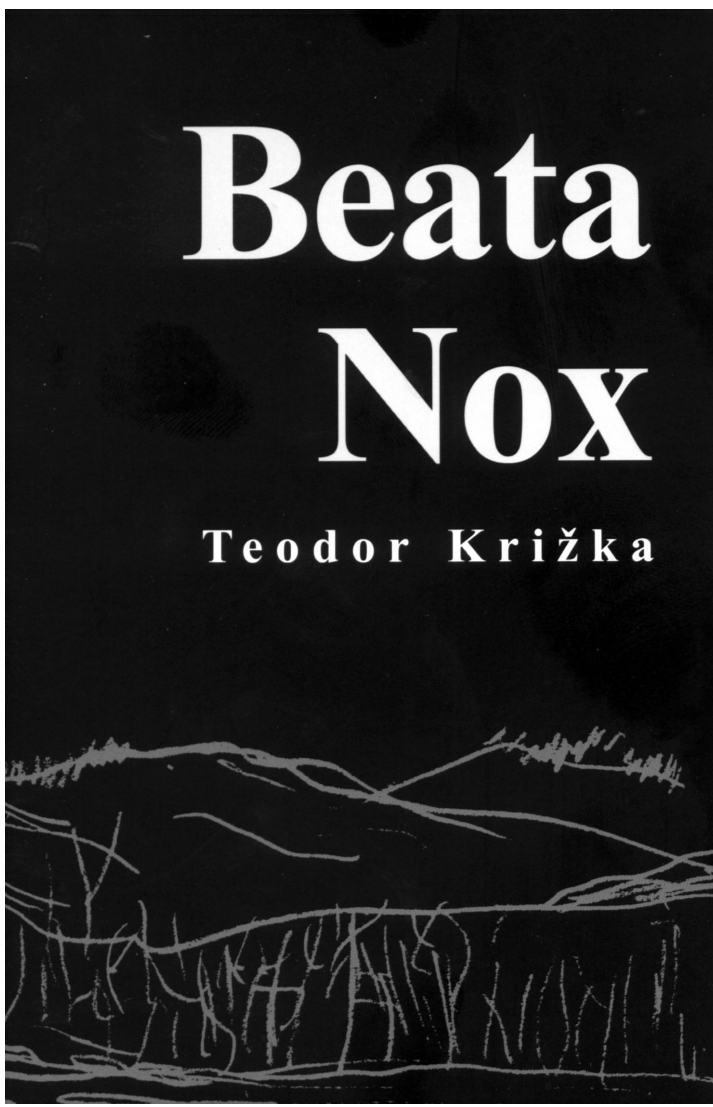
Básnická kompozícia Teodora Križku je ozajstným symfonickým ladením, svojím obsahom a myšlienkovou náplňou utvára syntézu autorovej doterajšej tvorby a je dôkazom, ako uvádza i Jozef Tóth, „že kresťanstvo nie je len náboženstvo, ale aj najoptimálnejší návod na život a na jeho krásu!“ Literatúra teda môže, je a má byť efektívnym, jedinečným nositeľom či šíriteľom náboženských pravd. Básnik vo svojich veršoch sám priznáva, že keď mu Pán odníme svoje dary, „pokoru, lásku, krásu, nádej, sen, / čo do mňa zostane? Len prázdno v tvári. / Bez teba nebol som a nebudem.“

Beata Nox - to je tá najvrúcnejšia noc, „v ktorej sa chaos varí, pretvára / v otázku, odkiaľ a kam kráčaš, kto si, / ak nie si ten, čo mlčí z oltára.“ Táto noc „vydala plod a dnes sa zavrie za mnou.“ Tento plod, ako tvrdí Jozef Tóth, nesmie ospevovať zlo, nenávisť a úpadok, pretože beata nox, je sestrou dňa, dobrá, je blažená.

JÁN GALLIK

Beata Nox

Teodor Križka

(Dokončenie z predchádzajúceho čísla)

V čase silnej maďarizácie, keď sme nemali možnosť sami sa brániť, upozorňovali na náš útlak nórsky nositeľ Nobelovej ceny za literatúru Bjornstjerne Bjornson (1832-1910) a britský historik Robert William Seton-Watson (1879-1951). V susedných Čechách ležal osud Slovákov na srdci Karlovi Kálalovi, dobrému znalcovi slovenských pomerov. Problematiku maďarizácie Slovákov v Uhorsku obširne opísal v desiatich číslach Osvety (1898). Po roku 1900 nasledovali jeho ďalšie knihy na túto tému. V roku 1903 vyšla v Prahe v nemeckom jazyku Die Unterdrückung der Slowaken durch die Magyaren, v ktorej upozornil na maďarské vyčíňanie voči Slovákom. Pred niekoľkými rokmi začalo bratislavské vydavateľstvo Eko-konzult s reedíciou Kálalových diel v slovenskom jazyku. Vydavateľ pouvažoval i o tom, či by sa nemala vydať i nemecká verzia z roku 1903, aby historické fakty maďarizácie nepadlo do zabudnutia. Kálalove knihy sa na Slovensku predávajú dobre, je o ne záujem. Ale čo s nemeckou verzou? Tá je určená pre nemecky hovoriace zahraničie: slavistické inštitúty, univerzitné knižnice, politické a historické kruhy a pod., v podobe daru. Na nej vydavateľ nezarobí. Musí platiť sadzbu, tlačiareň a pod. Má výdavky, a nie malé. Keď našiel osobu, ktorá sa podujala Kálalovo dielo prepracovať do modernej nemčiny, rozhodol sa ho vydať. Kálal je medzitým hotový, doplnený o množstvo vysvetliviek, o 4-stranový Predslov a vyše 30-stranový Doslov, v ktorom sú zahrnuté aj kapitoly Slovenská menšina v Maďarsku a Maďarská menšina na Slovensku. Na obale knihy sa uvádza, prečo sa táto kniha znova vydáva a prečo je taká potrebná. Kálal by mohol hneď vyjsť. Nie je to ale také jednoduché. Ani jedna inštitúcia, ani jedno ministerstvo, politická strana, alebo organizácia nechce toto pre Slovákov také prepotrebné dielo finančne podporiť. Slovensko spí ľahostajnosťou. Aj teraz, keď sú pri moci národne orientované strany. Prekvapuje, keď je istý poslanec za národne orientovanú stranu tej mienky, že spomínaná kniha by mohla vyjsť vo Švajčiarsku. Len ne prezradil, kto by ju vydal a najmä kto by ju financoval, keďže tlačiarenské náklady na Slovensku sú oveľa nižšie než vo Švajčiarsku. Priamo šokujúco sa k manuskriptu tejto knihy vyjadril istý predstaviteľ jedného slovenského Združenia v zahraničí. Bol mu zaslaný manuskript so sprievodným listom, lebo je to jediné Združenie Slovákov v zahraničí, ktoré by mohlo aspoň malou časťou prispieť k financovaniu tejto knihy. Keďže sa pán predstaviteľ tohto Združenia akosi nehlásil, ohlásil sa mu teda odosielateľ spomínaného manuskriptu. Odpoveď pána predstaviteľa Združenia bola: „Nie je šťastné vydávať staré knihy, tie predsa nikoho nezaujímajú, ponajviac nejakých historikov. Knihu už psychologicky inak ochutiť“. Do manuskriptu ani len nepozrel. Keby mu bol venoval aspoň desať minút, vedel by, že tu nejde o beletriu, ale o niečo úplne iné. Čech Kálal sa ujal Slovákov, keď im hrozila národná záhuba a pre predstaviteľa istého Združenia Slovákov, ktorý má možnosť aj funkciu vo Svetovom kongrese Slovákov a behá po Bratislave ako dôležitý zahraničný Slovák, je iba „starou“ knihou, ktorá vraj nikoho nezaujíma. Ba opak je pravdou. Slováci musia vychádzať z minulosti, na báze dejín. Nemci, ktorí čítali manuskript, boli prekvapení. Nikdy o maďarizácii nepočuli, teda to by bolo len vítané, keby sa o tieto veci zaujímali „ponajviac nejakí historici“. Ide o to, aby sa podarilo oslovit' najmä historikov, a pri troche šťastia aj takých, ktorí sedia

na vplyvných miestach. Ako sa majú o tom dozvedieť títo ľudia, keď sa o tom dosiaľ nikde nepísalo? Veď všade počúť iba, že Slováci utláčajú chudákov Maďarov.

Potenciálne nebezpečie pre pokojné spolunažívanie národov v Karpatskej kotline

Veľkým nebezpečím pre dobré spolunažívanie národov v Karpatskej kotline sú maďarské cirkvi, obzvlášť tá reformovaná - kalvínska. Na jednu z jej mnohých aktivít sa možno pozrieť aj na internete, na stránke www.magyar-eletter.hu.

Stojí to tam dokonca v štyroch jazykoch:

Szeretettel üdvözljük a Magyar Élettér Alapítvány Honlapján!

Welcome to the website of the Hungarian Living-space Foundation!

Herzlich willkommen auf der

DARINA VERGESOVÁ

Ako dlho ešte?

Webseite der Stiftung Ungarischer Lebensraum!

Bienvenue sur le website de la Fondation Espace Vital Hongrois!

V slovenčine to znie takto: Srdečne vítame na webovej stránke Nadácie 'Maďarský Životný Priestor'. Táto webová stránka poštva k zrušeniu Trianonskej mierovej zmluvy a k nastoleniu Veľkomaďarska. Slovensko je tu už pevnou súčasťou „Maďarského Životného Priestoru“. Keď sa do príslušného okienka na hľadanie polohy a informácií o meste napíše napr. Bratislava alebo aj názov hociktorého iného slovenského mesta alebo dediny a ťukne sa na „search“, objaví sa, kde sa táto lokalita nachádza. V nemčine sa objaví „Oberland“, v angličtine „Uplands“, po našsky je to Horná zem. Teda nie Slovensko, ale Horná zem! Nasleduje pomenovanie hľadaného slovenského mesta po maďarsky a až potom po slovensky s poznámkou zeitweilig unter slowakischer Besetzung, prípadne currently under Slovakian occupation. Po slovensky: v súčasnosti pod slovenskou okupáciou. Teda podľa tejto webovej stránky Slovensko patrí Slovákom iba dočasne. Bratislava sa volá Pozsony a nad Bratislavským hradom veje maďarská zástava. Na prvý pohľad by sa zdalo, že táto webová stránka patrí nejakému extrémne nacionalisticko-faşizoidnému zoskupeniu. Omyl! Za touto stránkou sa skrýva vysoké maďarské duchovenstvo a vysokí cirkevní hodnotári. Patrónmi tejto stránky sú kanonický pronotár budapeštianskeho svätoštefánskej baziliky Géza Szabó a biskup reformovanej (kalvínskej) cirkvi Dr. Loránt Hegedüs, ktorý je zároveň aj výkonným predsedom Maďarskej reformovanej cirkvi. Zaujímavé, keď si spomenieme, že v Ostrihome sa slovenskí a maďarskí biskupi navzájom ospravedlnili za minulosť. Veľavpravne zvučia pritom slová kardinála Pétera Erdöyho, prímasa Maďarska: „My katolíckí biskupi sa dnes snažíme o to, aby sme brali do úvahy všetkých veriacich všetkých národností a rozvíjali ich duchovnosť a kultúru“. Konferencia biskupov Maďarska sa nedávno ospravedlnila nielen slovenskej katolíckej komunite, ale aj celému ľudu Slovenska. A zrazu kanonický pronotár svätoštefánskej, teda katolíckej baziliky je patrónom takejto webovej stránky.

Kto aspoň trochu pozná reformovanú cirkev v Maďarsku, nie je šoko-

vaný a už vôbec nie prekvapený takouto stránkou. Reformovaná (kalvínska) ev. cirkev, tretia najpočetnejšia v Maďarsku, ide totiž ruka v ruku s nebezpečnou nacionalistickou stranou Fidesz, ktorú založil Viktor Orbán, hlásiaci sa k tejto cirkvi. Mimo chodom, vysokoškolskí profesori pre reformovanú teológiu sedia v parlamente - úplne jedno, kto je pri vláde.

Na zjednotení Maďarov v Karpatskej kotline pracujú sornve všetky cirkvi, či už otvorene alebo menej očívidne. Najagresívnejšie si pritom počínajú reformovaná cirkev. Nevynechá ani jednu jedinú príležitosť upozorňovať na útlak Maďarov v Karpatskej kotline. Usporadúva rôzne medzinárodné konferencie, na ktorých nechýbajú ani László Tökés a často aj radikáli z Orbánovho Fideszu. Vydáva aj rôzne cudzojazyčné obehníky, ktoré rozosiela na cirkevné zbory a teologické fakulty v zahraničí. Jedným takýmto obež-

kom je aj Reformpress. Dozvedáme sa v ňom o aktivitách Dr. Lászlóa Tökésa, Dr. Gusztáva Bölskeiho ako aj patróna spomínanej webovej stránky biskupa Dr. Loránta Hegedüsa a ďalších. Všetci unisono hovoria o Duchu Svätom, o láske k Ježísovi Kristovi, hlavne však o láske k maďarskej vlasti a maďarstvu v spojení s útlakom bratov a sestier v Karpatskej kotline, ktorých prežitie a záchranu vidia iba v dosiahnutí autonómie (a potom v pripojení k Maďarsku). Slovensko v tomto „pobožnom“ plátku nie je Slovenskom, ale „Horným Maďarskom“, príp. „Hornou zemou“, podobne Srbsko „Južnou zemou“. Do iredentistických záležitostí Maďarska je involvaný aj Svetový zväz reformovanej cirkvi so sídlom v Ženeve.

Medzi popredných radikálov reformovanej cirkvi patrí sedmohradský biskup László Tökés. Cieľom Tökésa a jeho radikálnych „bratov“ je spochybňovanie Trianonu a dosiahnutie autonómie nielen v Rumunsku, ale v celej karpatskej kotline. Vehementne sa dožaduje kolektívnych práv pre Maďarov aj na Slovensku! Ako predstaviteľ rumunských Maďarov a maďarskej Rady autonómie Karpatskej kotliny sa Tökés stretáva s P. Csakym a konzultuje otázky autonómie. Podľa médií tu zazneli i slová, že Maďari budú žiadať späť zabraté územia podľa izraelského modelu „územie za mier“ a na tomto území si budú uplatňovať právo na sebaurčenie podľa kosovského modelu. Biskup Tökés mal už viacej svetských funkcií. Bol čestným predsedom Demokratického zväzu Maďarov v Rumunsku a hral dôležitú rolu vo Svetovom zväze Maďarov. Tento zväz bol založený v medzivojnovom období horthyovskou vládou na propagandistické ciele s cieľom udržať vzťahy so západnou emigráciou a uchovávať ideu revízie Trianonskej mierovej zmluvy. V roku 1990 sa novými vodcami Svetového zväzu stali spomínaný Tökés, zo Slovenska Miklós Duray s Lászlóm Dobosom. Do sféry pôsobenia zväzu sa dostali aj maďarské menšiny. László Dobos vo funkcii podpredsedu Svetového zväzu Maďarov sa dožadoval celkovej autonómie (hospodárskej, politickej) Maďarov na Slovensku.

Odnovou reformovanej cirkvi v Maďarsku je reformovaná cirkev na Slovensku. Do Bruselu odiel biskup Reformovanej cirkvi Géza Erdélyi z Rimavskej Soboty, aby potvrdil to, čo

tam hlásajú o nás tzv. slovenskí europoslanci Edita Bauerová a Árpád Duka-Zólyomi: Maďari sa vraj nemôžu dohovoriť v zmiešaných oblastiach v materinskom jazyku, čím dochádza k porušovaniu ľudských práv na Slovensku. Hoci platia dane ako Slováci sú druhotnými občanmi a oni nimi nechcú byť. Čiže nie iba „sympaťák“ Bugár sa dožaduje dvoch oficiálnych jazykov na Slovensku. Dožadujú sa ho všetci predstavitelia maďarskej menšiny. Svoje požiadavky predkladajú aj v Európskom parlamente. Vo zverejnenom memorande požadovali, aby sa maďarčina stala druhým oficiálnym jazykom na Slovensku a aby došlo k federálnej reorganizácii štátu s dvoma rovnocennými štátotvornými národmi - Slováckmi a Maďarmi. Medzi žiadateľmi nechýbal ani biskup Erdélyi. Ten nastolil aj politikum - otázku Benešových dekrétov.

Každá protislovenská činnosť je

akosi a kýmsi ocenená. Tragédiou je, že sa o to neraz postarajú aj sami Slováci. Biskup Erdélyi prevzal z rúk prezidenta nafukujúceho sa svojim nemectvom, vytrubujúceho do sveta, že za jeho prezidentovania Maďari nebudú utláčani (ako keby boli niekedy utláčani) Pribinov rad. Zaiste P. Csaky navrhol Erdélyiho na toto vyznamenanie. Ten Csaky, ktorý vo svojej knihe Medzi dvoma svetmi (1998) napísal, že hovoriť o Slováckoch na území súčasného Slovenska v 9. a v 10. storočí je čirý nezmysel.

Už takmer dve desiatky rokov mám do činenia s istou evanjelickou teologickou fakultou reformovaného zamerania v Nemecku. Práve toto reformované zameranie je dôvod, prečo Maďari na nej s obľubou študujú. A tak mám príležitosť stretávať sa s Maďarmi, či už s profesormi alebo študentmi. Zväčša prehodím s nimi niekoľko viet a potom sa nechám poučiť o dejinách Maďarska. Rozhovoria sa o tom, ako po 1. svetovej vojne Maďarsko stratilo 1/3 svojho územia, ktoré bolo vraj čisto maďarské a jeho obyvateľstvo doteraz musí žiť pod útlakom Slovákov, Rumunov a Srbov. Keď sa ich spýtam, ako to bolo so Samovou alebo Veľkomoravskou / čiže Staroslovenskou ríšou, začnú hovoriť niečo o Hunoch, Attiliovi a pod. Keď nadhodím, ako je to s menšinami v Maďarsku, tak skalopevne tvrdia, že tam žiadne nemajú. Keď spomeniem, že som niekde čítala, že tam okrem 600 000 Cigánov žije ďalších 12 národnostných menšín, tak habkajú, že ich percento je také minimálne, že ťažko o nich hovoriť. Na tejto teologickej fakulte študujú aj slovenskí Maďari. Zaujímavé je, aký majú oni postoj k štátu, v ktorom žijú.

Bolo po parlamentných voľbách v roku 2006 a víťaz volieb R. Fico nezobral do vlády SMK, ako sa od neho očakávalo, ale SNS. To bola bomba, ktorá otriasla všetkými demokraciami na celej zemeguli! Ťažko to znášal aj istý študent maďarskej menšiny zo Slovenska študujúci na tejto fakulte. Na seminári sa rozhovoril o hrôzach, ktoré čhajú zo Slovenska, o jednom politikovi, ktorý sa dostal k moci a vyhráža sa, že zrovna Budapešť so zemou. Profesor (odborník na Novú zmluvu) ho neprerušil, nechal ho rozprávať, prikyvoval mu a dodal, že podobná vláda je aj v Poľsku. Dotýčný profesor takto posudzovať z nevedomosti, lebo o týchto štátoch nevie úpl-

ne nič a zaiste aj podľa svojho osobného predsudku voči istému etniku - Slovanom.

Juh Slovenska - žeby budúce Kosovo?

Kto sa aspoň trochu vyzná v politike, tomu sotva unikne paralela medzi kosovskou UCK (Kosovská oslobodzovacia armáda) a militantnými združeniami a organizáciami v Maďarsku a ich agresívnymi odnožami na Slovensku. Maďarská agresivita pre Západ neexistuje práve tak ako onoho času preň neexistovala UCK, ktorá bola vraj iba srbskou propagandou. Trvalo nejaký čas, kým Západ priznal existenciu tejto organizácie. Povedzme v Nemecku a v USA. Zo začiatku bola UCK pod vedením Hasima Thaciho pre ministerstvo zahraničných vecí Spolkovej republiky Nemecko najskôr obškurnou bandou. Toto ministerstvo varovalo spolkové krajiny, aby neudelovali politický azyl osobám, ktoré sú členmi tejto teroristickej organizácie (Spiegel 16/1999). Podobne sa o nej vyjadřila aj šéfka ministerka zahraničných vecí USA Madeleina Albrighthouse. Na príkaz ktovie koho sa z teroristickej organizácie naraz stala Kosovská oslobodzovacia armáda predstavovaná iba v tých najsvetlejších farbách.

Na osvieženie pamäti podám v kocke krátku chronológiu, čo sa odohralo v Kosove pred niekoľkými rokmi.

Na úvod treba povedať, že menšiny v Juhoslávii neboli utláčané, mohli sa národne rozvíjať, žili si dobre.

V 70 rokoch dochádza v južnej časti Srbska, v Kosove, k etnickým sporom, ktoré boli podnecované kosovskou iredentou, často aj utečencami z Albánska. Kosovskí Albánci začali Srbov z Kosova vytláčať. Robili skryté čistky, ktoré prebiehali desiatky rokov. Keď Srbi nechceli odísť, zapalovali im obilie, terorizovali ich rôznymi spôsobmi. Odkupovali ich príbytky, pričom peniaze nehrali žiadnu rolu. Tých bolo dosť z rôznych emigrantských zbierok a pašovania drog. Jediným cieľom kosovských Albáncov bolo vyčistiť Kosovo od Nealbáncov.

V roku 1980 zomiera Tito. Kosovským Albáncom je autonómia málo, žiadajú vlastný štát.

Kosovskí Albánci mali v bývalej Juhoslávii privilegované postavenie. Mali autonómiu, svoje školstvo, vlastnú univerzitu. Albánsky jazyk bol v tejto oblasti neoficiálnym úradným jazykom. Vďaka subvenciám z ostatných juhoslovanských republík sa mohli dobre rozvíjať po každej stránke. Nikto im neublížoval.

Za účelom zastavenia diskriminácie Srbov v Kosove a ohrozenia celistvosti štátu schválil srbský parlament v roku 1989 ústavné dodatky, ktoré mali obmedziť autonómiu v Kosove. Koncom 80 rokov začínajú srbské policajné akcie proti dobre vyzbrojeným kosovským teroristom. Kosovskí Albánci si volia vlastný (nelegálny) parlament, aby v referende (1991) mohli rozhodnúť, že Kosovo bude nezávislým štátom - Kosovskou republikou. Belehrad vyhlasuje toto referendum za neplatné. V roku 1992 kosovskí Albánci vyhlasujú „Republiku Kosovo“ na čele s prezidentom Ibrahimom Rugovom (Rugova) a na jej obranu zakladajú UCK (Kosovskú oslobodzovaciu armádu), ktorú vyzbrojili aj tajné služby západných štátov, najmä Briti a Američania. Republika Kosovo bola ilegálna, okrem Albánska nikým neuznaná republika. Belehrad ju akceptoval tak dlho, kým vo februári 1996 nezačali teroristické útoky a nezačali padať prvé granáty zo strany UCK. Táto organizácia vzišla z kosovsko-albánskej mafie, ktorá riadila drogovú sieť v celej Európe. 70% celého trhu v Nemecku a 90% vo Švajčiarsku ovlá-

lo UCK. Úlohou tejto organizácie bolo provokovať juhoslovanskú armádu a vyvolávať nepokoje. V roku 1998 reagujú srbské bezpečnostné sily na stále sa zosilujúce útoky UCK. Obyvatelia Kosova, jedno či Srbi alebo Kosovčania opúšťajú Kosovo. Vo februári 1998 UCK vyhlasuje ozbrojený boj za štátnu suverenitu Kosova. Útoky UCK na policajné stanice, vraždy na civilistoch a únosy srbských policajtov sú na dennom poriadku. Paralelne rastie priama intervencia západných štátov v prospech kosovsko-albánskych pohybov za odluku Kosova od Juhoslávie. NATO žiada od Belehradu, aby sa stiahol z Kosova. V opačnom prípade hrozí vojenským zásahom aj bez mandátu OSN. Pod masívnym tlakom NATO Belehrad 13. 10. 1998 súhlasí so stiahnutím svojich bezpečnostných síl z Kosova. Do Kosova prichádza verifikovaná misia OBSE a 1300 neozbrojených pozorovateľov. Vzdušnú kontrolu dodržiavania prímeria začala vykonávať letecká overovacia misia NATO pomocou svojich neozbrojených lietadiel. UCK však uskutočňuje ďalej stovky atentátov na civilistoch a príslušníkov policie.

Konflikt medzi Belehradom a verifikacnou misiou OBSE sa vyhrocuje po 16. januári 1999, keď sa v dedine Račak našli v jednej priekope telá 45 zastrelených albánskych civilistov. Neustranná fínska komisia zistila, že civilné odevy obetí nemali diery po strelných ranách, ktoré sa našli na telách obetí, čo potvrdzuje, že mŕtvych do civilných šiat prerozblieli. Srdcervúce zábery 45 mŕtvych „civilistov“ obleteli celý svet a nenávisť voči „beštiálnym“ Srbom bolo všade cítiť. Račak bol zinscenovaný so súhlasom vedúceho misie OBSE Williamom Walkerom a vtedajšej ministerky zahraničných vecí M. Albrightovej, aby NATO malo dôvod začať s bombardovaním Juhoslávie.

Vo februári 1999 sa konala mierová konferencia na zámku Rambouillet pri Paríži za spolupredsedníctva ministrov zahraničia Francúzska a Veľkej Británie Védrina a Cooka. Srbská delegácia súhlasila s predloženým plánom, UCK ju odmietla, pretože neobsahovala separáciu Kosova od Juhoslávie. V polovici marca sa konala na tom istom mieste ďalšia konferencia. Neočakávané sa na nej objavili Američania na čele so šéfkou americkej diplomacie M. Albrightovou a s 29 ročným teroristom a zločincem Hasimom Thaciom. Zo stola zmietli pôvodnú Dohodu a srbskú delegáciu nútili pod hrozbou zombardovania Juhoslávie podpísať diktát, že Kosovo a Metochija dostanú suverenitu; bude zvolený prezident republiky Kosovo, ktorý bude mať väčšie právomoci ako prezident Srbska alebo prezident JZR; bude zriadený Ústavný súd Kosova a Najvyšší súd Kosova a policajné bezpečnostné zložky budú tiež čisto kosovské. Všetko by prebiehalo pod dohľadom oddielov NATO (teda USA), ktoré budú umiestnené v Kosove. Po troch rokoch by sa podľa tejto „Dohody“ Kosovčania mali vyjadriť k odluke od Srbska. Pôvodný francúzsko-britský mierový návrh pre Kosovo, o ktorom sa malo pôvodne rokovať a ktorého obsah srbská strana poznala, neobsahoval ani protektorát nad Kosovom ani prítomnosť NATO a ani referendum o odluke alebo zotrvaní Kosova v juhoslovanskej federácii.

Američania urobili z H. Thaciho politicky kľúčovú postavu hlavného vyjednávateľa Kosova, lebo potrebova-

li „bábku“ na posvätenie „Dohody“, ktorá mala Kosovo premeniť na okupované územie pod americkou správou. Srbská strana diktát nepodpísala. 24. marca 1999 začalo USA bombardovať suverénny štát - Juhosláviu. Bombardovanie trvalo 78 dní, do 9. júna 1999. Suverénny štát, v ktorom mali menšiny nadstandardné práva, NATO zbombardovalo kvôli vraj nedodržiavaniu ľudských práv, na povojnovú úroveň. Brusel hlásil 8. júna 1999, že v uplynulých 24 hodinách NATO uskutočnilo nad Juhosláviu 658 letových nasadení, predtým denne 400. Zomierali civilisti, napr. roľníci pracujúci na poliach a pod. NATO zbombardovalo mosty, nemocnice, zdravotnícke strediská, vodárne, rafinérie, osobné vlaky, dokonca aj juhoslovanskú televíziu, aby sa verejnosť, či už domáca alebo zahraničná, nedozvedela pravdu o ľudských obetiach a materiálnych škodách. Iba v samom Belehrade pri bombardovaní hlavnej budovy televízie prišlo o život 16 zamestnancov. Exodus z Kosova začal až po začatí bombardovania. Predtým neboli utečenecké tábory ani v Albánsku ani v Macedónsku. Kosovskí Albánci utekali nie pred Srbmi, ale pred bombami NATO. Na Srbsko padali trieštivé uránové bomby. Kontaminované ovzdušie, vodu i zem a vraždili civilné obyvateľstvo. Od počiatku bombardovania (24. 3. 1999) do júla 1999 stúpol počet utečencov na 860 000, 2500 mŕtvych, z toho bolo 785 detí, okolo 14 000 ranených. Podľa pravidiel západnej demokracie sa hovorilo o týchto nezmyselných obetiach na životoch iba ako o akýchsi kolaterálnych škodách.

O bombardovaní Srbska bolo rozhodnuté už 12. októbra 1998 v Bonne, v Kohlovom úrade, kde sa stretli Oskar Lafontaine, Joschka Fischer a Gerhard Schröder a súhlasili s bombardovaním Srbska. USA čakalo už len na tento súhlas. Tam sa totiž dohodli, že zbombardujú Srbsko aj bez mandátu OSN. Neskoršie rokovania v Rambouillet nemohli na tom nič zmeniť.

Do Kosova prišli jednotky Kfor (Kosovo - mierové oddiely), ktoré zostávali hlavne z kontingentov členských štátov NATO pod komandom britského generál-poručika Michala Jacksona. Pod ich „dozorom“ sa rozmohol albánsky terorizmus, kriminalita, znásilňovanie, etnické čistky a masakrovanie Srbov a Cigánov, ba aj kosovských Albáncov, vraj kvôli ich spolupráci s juhoslovanským režimom. Na Srbov sa doslovne robili krvavé pohony. Vyháňali ich z historického srdca Juhoslávie - z Kosova. Albánci vymaza-

vali stopy po kresťanských Srboch. Jednotky Kforu a misie OSN neboli schopné (alebo nesmeli) Albáncov zabrániť búrať a ničiť starodávne srbské kostoly, kláštory a iné skvosty starodávnej srbskej architektúry. Vyše 150 pravoslávnych kostolov a kláštorov, stovky cintorínov a pod. bolo vymazaných z povrchu zemskeho, aby zahladili stopy po starodávnej srbskej kultúre. A tzv. demokrati, majúci plné ústa demokracie a ľudských práv nechali kosovských zabijakov, ktorí si dali názov Kosovská oslobodzovacia armáda (UCK), dokončiť začaté krvavé dielo. Na čele UCK bol H. Thaci, vtvor albánskej tajnej služby vycvičenej a dirigovanej americkou CIA. UCK sa hodila do plánu USA, a tak ju vyzbrojili, že mohla vyvolávať vojenské konflikty aj v Macedónsku. Bernard Kouchner, v onom čase prvý šéf misie UNMIK a vtedajší nemecký general Klaus Reinhardt držali nad Hashimom Thaciom ochrannú ruku, aby sa mu neskrivil ani vlas na hlave. Zaochádzali s ním ako s rozmazaným deckom. Nad Thaciom a UCK držal ochrannú ruku ne jeden vplyvný „demokrat“. Zatykače, napr. Interpolu, sa na nich nevzťahovali. Sám Thaci vyhlásil, že sa neobáva, že bude postavený pred haagsky tribunál, pretože s ním spolupracoval. Thaciho jednoducho nebolo možné stíhať. Pokúsila sa o to macedónska vláda, ale bezúspešne. Na nátlak EÚ, OBSE a NATO musel macedónsky parlament dokonca prijať zákon o amnestii pre albánskych „separatistických povstalcov“.

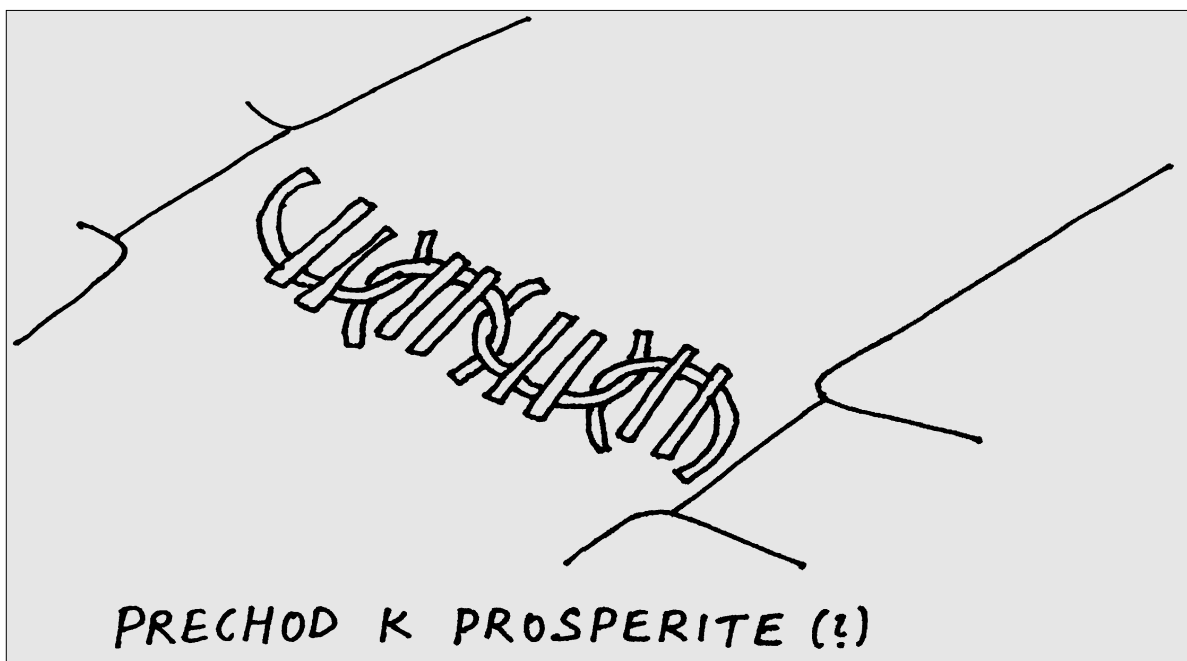
Haagsky tribunál síce začal s vyšetrovaním proti Hashimu Thaci, ale bezúspešne. Vyšetovania boli zastavené, hoci boli k dispozícii rukolapné dôkazy o tom, že tento naverboval profesionálneho zabijaka Afrimi spáchaného minimálne jedenásť vrážd na objednávku. Iba „za jeden jediný rok Thaci a jeho osobitné komando zavraždilo 1027 ľudí, ďalších 945 odviekli, 180 000 vyhnaní a odpravili 6 politických rivalov. V Prístine iba za jeden mesiac zmizlo 100 mladých žien a dievčat ako obeť s bielym mäsom.“. Stovky Srbov boli vyvezené do Albánska, kde im boli odobrané obličky a ďalšie orgány, aby ich mohli predať na transplantácie do zahraničia. Príslušníci albánskej teroristickej organizácie UCK mučili, vraždili, obchodovali s drogami, vynucovali výpalné. Kto ho nezaplátil, doplatil životom. UCK malo dobre maskovaný funkčný aparát: smrtiacu eskadronu - vojensky organizovaný oddiel s 12 ozbrojenými akčnými skupinami. Misia OSN v Koso-

ve vedela o kosovských smrtiacich komandách, o surových etnických čistkách aj na Albáncoch, ktorí nesúhlasili s praktikami teroristov, ale vraj nikoho nemohla zatknúť, lebo „objednávky“ sa uskutočňovali ústne, a navyše súdna právomoc bola v rukách Thaciho a jeho klanu. K mnohým zločinom došlo po tom, čo „mierové oddiely“ NATO v počte 40 000 vojakov prišli v roku 1999 do Kosova. Z klanu okolo Thaciho sa stalo pod dozorom „mierových“ zoskupení gangsterské impérium kontrolujúce pašovanie zbraní, áut a cigariet, nespočetné množstvo reštaurácií, barov i a benzínových púmp.

UCK bola oficiálne zrušená 20. septembra 1999 a hneď pretransformovaná do tzv. „ochranného zboru“ (TMK). Jeho predstaviteľom sa stal Hashim Thaci.

O zločinoch Thaciho a spol. sa vedelo. Vedela o nich veľmi dobre aj Nemecká spravodajská služba (BND), ktorá Thaciemu nebola naklonená. Koncom novembra 2008 prebehla v nemeckých médiách správa, že Kosovské bezpečnostné sily zadržali troch pracovníkov BND, lebo vraj na budovu EÚ hodili trhavinu. Táto kauza vyvolala rozladenie medzi BND a kancelárkou Angelou Merkelovou, pretože sa nezasadila za rýchle prepustenie pracovníkov BND, hoci bolo očividné, že šlo iba o pomstu zo strany Thaciho.

O zverstvách kosovských Albáncov sa bohapusto mlčalo a na dôvazok: Na televíznych obrazovkách neustále ukazovali Albáncov utekajúcich pred „beštiálnymi“ a „krvilačnými“ Srbmi. V skutočnosti Albánci utekali pred bombami NATO. Prostredníctvom médií sa vyvolával silný odpor a nenávisť voči všetkému, čo súviselo so Srbmi a Srbskom. Bol badateľný aj istý predsudok voči Slovanom všeobecne. Ako o overených faktoch sa písalo, že Srbi tehotným ženám vyrezávali embryá, opekali ich a znova zašili. Minister zahraničných vecí J. Fischer porovnával „zločiny“ Srbov s osviečenským koncentračným táborom. Podobne kancelár G. Schröder a nevydarený minister obrany R. Scharping rozširoval fámy, že Srbi v Kosove vraj zariadili koncentračné tábory, v ktorých uskutočňujú genocídu na Albáncoch a že neustále znásilňujú dievčatá nad 12 rokov. Na jednej škole vraj vyhnaní učiteľov a žiakov pred školu. Žiakov prinútili prizerať sa, ako vešali ich učiteľov a potom ich rozohňali pažbami a výstrelmi z pušiek.

Kresba: Andrej Mišanek

KULTÚRA

dvojtyždenník závislý od etiky

Vydáva Factum bonum, spol. s r. o. - Adresa vydavateľstva a redakcie: Sološnícka 41, 841 04 Bratislava. Tel./fax: 02/654 12 388.

Redakčná rada: Július Binder (predseda), Anton Hlinka, Richard Marsina, Tibor Kovalik (Kanada), Vladimír Kubovčík. - Šéfredaktor: Teodor Križka. - Cena jedného čísla je 1,00 € - Stánkový predaj: Mediaprint-Kapa, Pressegrasso, a. s. Objednávky na predplatné prijíma každá pošta a doručovateľ Slovenskej pošty. Objednávky do zahraničia vybavuje Slovenská pošta, a. s., Stredisko predplatného tlače,

Námestie slobody 27, 810 05 Bratislava 15, e-mail zahraničného predplatného: zahranična.tlac@slposta.sk - Telefonické predplatné: 02/54418102 alebo 02/54418091 - Registračné číslo EV 757/08. - Nevyžiadané rukopisy nevraciamy. E-mail: redakcia@kultura-fb.sk - www.kultura-fb.sk - Tento ročník vychádza s príspevkom Ministerstva kultúry SR - ISSN 1335-3470 (tlačné vydanie) ISSN 1336-2992 (online)

Splnomocnenec pre ľudské práva Spolkovej republiky Gerd Poppe verejne hlásal, že OBSE má od albánskych utečencov správy, že Srbi vypichujú Albáncov oči zaživa, odsekávajú nosy, prsty, ruky, prerezávajú hrdlá a ženám odrezávajú prsníky. Nechýbali ani obrázky koncentračných táborov a za ostatným drotom akísi ľudia. Vraj to boli Albánci, ktorých tam držali Srbi. Krvilační Srbi tam vraj s ľudskými hlavami hrali futbal.

Zijeme v zlých časoch. Dobré to badať v Nemecku, najmä v jeho západnej časti, vraj tej demokratickejšej. Na jednej strane si jeden nemôže dosť dávať pozor na jazyk, aby nemal problémy, nestratil prácu alebo musel zložiť funkciu len preto, lebo sa nepodrobil „political correctness“. Na druhej strane je dovolené oficiálne, aj pred televíznou kamerou, štváť proti inému národu, inému štátu - proti južným Slovanom. Nemeckí vládni činitelia verejnosť systematicky zavádzali, nepovedali pravdu o pravých príčinách vyvolania, cieľoch a priebehu vojny, o protivníkovi, o materiálnych škodách a obetiach, ktoré táto vojna priniesla. Po tom, ako bolo 12. októbra v Bonne dohodnuté, že Srbsko bude zbombardované, nasledovala silná dezinformačná kampaň proti Juhoslávii, demonizovanie prezidenta Miloševića, z ktorého urobili nového Hitlera. Vo všetkých médiách osočovali Srbov a predstavovali ich ako krvilačných divochov. A na druhej strane súčasne rokovali so zločincem H. Thaciom T. Blair, G. Robertson, J. Solana a iní výskyt predstavitelia EÚ, NATO a USA. Aj to patrí k tzv. vyspelej západnej demokracii. Tu by sme túto kapitolku mohli ukončiť. Snáď možno ešte dodať, že Pristina vyhlásila samostatnosť po tom, čo dostala signál z Washingtonu a Bruselu, že uznajú suverenitu Kosova. Organizovaný zločin si svojvoľne vyhlásil vlastný štát Kosovo proti Charte OSN a záverom Helsinskej konferencie o bezpečnosti a spolupráci v Európe, ktorá garantuje nedotknuteľnosť hraníc. Medzi prvými uznali Kosovo Američania a ich poslušní nohsledi - predstavitelia Nemecka, Francúzska a Veľkej Británie. Vlády ďalších štátov sa k nim pridali. Organizovaný zločin dostal vlastný štát, na čele s premiérom Hashimom Thaciom. Ďalší bývalí teroristi z UCK, stíhaní za zločiny proti ľudskosti, dostali vysoké štátne a ministerské kreslá. Albánci majú teraz dva štáty a Milošević, ktorého najväčším zločinom bolo asi to, že počas jeho vlády jestvoval zákon, podľa ktorého zamestnanci podnikov mohli rozhodovať o tom, či sa ich podnik predá (t. j. sprivatizuje) a ak, tak komu, zomrel v haagskom väzení za záhadných okolností, kde sa musel zodpovedať z vojnových zločinov proti ľudskosti a z genocídy. Pozrime sa, ako to vyzeralo so slovanskou vzájomnosťou a solidaritou na Slovensku, keď jedna haluz slovanského stromu mala byť odpielená? Keď sa po druhýkrát opakoval Mníchov 1938? Keď šlo o útok proti Slovanom? Keď ide o moc nad Európou, najmä nad Slovanmi? V tom čase bola pri moci vláda M. Dzurindu. Táto svojvoľne odovzdala vzdušný priestor Slovenskej republiky smrtonosnému NATO. Keď sa istý redaktor denníka Slovenská republika premiéra Dzurindu spýtal, či súhlasí s tým, že sa Slovenská republika týmto spôsobom zapojila do boja proti inému slovanskému národu, obvinil ho Dzurinda z nacionalizmu. Ba ešte sa aj pochválil, že bez Slovenska by severný koridor spájajúci hlavné základne NATO s Maďarskom nebol existoval.

Vznikom 1. Slovenskej republiky 14. marca 1939 nastali zmeny v geopolitickej situácii v strednej Európe. Okupovaním českých krajín Nemeckom sa zlepšilo postavenie Maďarska, ktorého predstavitelia si mysleli, že po rozpade Československa sa zvyšujú šance Maďarska proti slabému Slovensku. Maďarské nároky v strednej Európe sa však nemohli uplatniť bez nemeckého súhlasu. Po okupovaní zvyšku Podkarpatskej Rusi sa Maďarsku naskytla príležitosť k uskutočneniu svojho plánu - spoločnej hranice s Poľskom. Maďarská vláda mala pochybnosti o životaschopnosti 1. SR, pretože sa domnievala, že Slovensko sa neudrží najmä z hospodárskej stránky a bude nútené zjednotiť sa s Maďarskom. Po zistení pozitívneho stanoviska Nemecka a Poľska maďarská vláda sa rozhodla napadnúť novoutvorenú a po vojenskej stránke nestabilnú 1. SR, aby využila to, že slovenské velenie ešte nedokončilo reorganizáciu novej armády. 23. marca 1939 skoro ráno maďarská armáda zaťočila na východnú časť Slovenska, pričom obyvateľstvu oznamovala, že celá vojenská operácia sa koná so súhlasom Nemecka a s vedomím slovenskej vlády. Keď sa narýchlo sformovala slovenskej armáde s pomocou príslušníkov Hlinkovej gardy (HG) podarilo zastaviť agresora, nemecká vláda uvedomujúca si, že maďarská akcia by mohla vyvolať konflikt, ktorý by mohol prerásť do nežiaducich rozmerov, podnikla kroky, aby pacifikovala obidve strany. Od 25. marca 1939 zavládlo prímorie a obidve strany súhlasili, aby sa územný spor riešil vzájomným rokovaním. V tomto spore sa Nemecko priklonilo na stranu Maďarska, pretože aj napriek uzavretiu ochrannej zmluvy so Slovenskom v tom čase uvažovalo ešte o jeho ponechaní napospas maďarskej expanzii. Istý vplyv tu mohol zohrať protektor Maďarska Talianska, ktoré posilnením jeho pozície v strednej Európe chcelo aspoň čiastočne eliminovať dominanciu Nemecka. Slovenská vláda sa musela podvoliť nárokom Maďarska a vzdala sa ďalšieho územia tentoraz na východnom Slovensku. Na základe protokolu podpísaného v Budapešti 4. apríla 1939 Maďarsko obsadilo 1697 km² územia východného Slovenska s počtom 69 636 obyvateľov, pričom ani v jednej z obsadených 74 obcí súvisle nežilo maďarské obyvateľstvo.

Od konca augusta 1939 sa v súvislosti s medzinárodnou situáciou zintenzívňovali prípravy slovenskej armády na vojnu proti Poľsku. Účasť armády 1. SR na ťažení proti Poľsku do značnej miery ovplyvnila formovanie slovensko - maďarských vzťahov. Po skončení poľského ťaženia dali Nemci Maďarsku pocítiť rozdiel, ktorý robia medzi „vzorným“ Slovenskom a Maďarskom, ktoré za nemeckú podporu počas viendenskej arbitráže a po tzv. malej vojne preukázalo nevdak tým, že sa nezúčastnilo tejto vojny. Nemecko sa definitívne rozhodlo pre ďalšie jestvovanie 1. SR, pretože si uvedomovalo prípadné nebezpečenstvo rastúceho maďarského hegemónizmu v strednej Európe. V novembri 1939 bola podpísaná slovensko - maďarská dohoda, ktorá normalizovala vzťahy obidvoch štátov. Pri tejto príležitosti sa maďarská vláda osobitným dokumentom zaviazala, že nebude Slovákom odnímať živnosti, ponechá im rôzne obchodné a peňažné družstvá a nebude brániť utváranie nových. V máji 1940 došlo k pomerne značnému napätiu medzi Slovenskom a Maďarskom, ktoré vyvrcholilo v čiastočnej mobilizácii, pričom obidve strany ubezpečovali Berlín, že mobilizujú preto, že mobilizuje aj ten druhý. Veľkú intenzitu dosiahli zvesti o skorom obsadení Slovenska. Pomery sa relatívne upokojili až na zásah Berlína.

Nemecká politika využívala okolnosť, že tak slovenská ako aj maďarská vláda sa uchádzali o jej pomoc pri riešení vzájomných sporov. Na jednej strane

zavádzala Maďarov, ktorí vystupovali s nárokmi historicky zdôvodnenými a na druhej strane sľubovala Slovákom, ktorí žiadali uplatnenie národnostnej zásady isté ústupky. Ako sa ukázalo, bola to z nemeckej strany diplomatická hra s oboma štátmi, ktorým za podmienky splnenia ich nárokov určovala čo najrozsiahlejšie prislúhovanie svojim záujmom. Ukázalo sa to najmä v otázke revízie slovensko - maďarských hraníc, v ktorej Berlín viackrát vysvetľoval slovenským a maďarským politikom, že „hranicou nie je toho času možné hýbať a ich úprava by bola možná až po vojne. Revízia viendenského rozsudku by pohla všetky hranice na juhovýchode a nik by tomu nevidel koniec.“ Slovenská zahraničná politika si od vzniku autonómie až do konca vojny

JÁN HODÚR

Slovensko-maďarské vzťahy v rokoch 1939 - 1945 v historickom kontexte

bola vedomá toho, že jej postavenie voči Maďarsku závisí od celého komplexu medzinárodných vzťahov: samotný postoj Ríše voči svojim spojencom, vývoj na vojnových frontoch, vzťahy Nemecka a Talianska, manévry Červenej armády v Rumunsku, rumunsko - maďarský konflikt.

Vzťahy Maďarska a Slovenska v posalzburskom období dosahovali dobrú úroveň najmä v hospodárskej oblasti. Zvyšovala sa výmena tovarov, usporadúvali sa spoločné hospodárske aktivity, výstavy a veľtrhy. Maďarsko bolo po Nemecku a Taliansku tretím najdôležitejším obchodným partnerom pri dovoze a vývoze. Relatívne dobré hospodárske vzťahy boli dané viacerými okolnosťami. V prvom rade si dobré vzťahy svojich spojencov želalo Nemecko, aby mohlo uskutočňovať svoje expanzívne plány v Európe. Slovensko v tom čase susedilo okrem Nemecka iba s Maďarskom, pričom na rozdiel od Nemecka, s ktorým boli obchodné vzťahy do značnej miery obmedzujúce - clearingový systém, boli obchodné vzťahy s Maďarskom slobodnejšie. Takisto netreba zabúdať na skutočnosť, že obchod medzi oboma krajinami mal dlhodobú tradíciu, siahajúcu do obdobia Rakúsko - Uhorska a tým pádom bolo pre Slovensko Maďarsko už počas 1. ČSR jedným z najdôležitejších obchodných partnerov. O to viac to platilo po Viendenskej arbitráži, keď sa slovenský juh stal súčasťou Maďarska. Po relatívnom upokojení slovensko - maďarského napätia a po zmenách v slovenskej vláde bola 5. februára 1941 podpísaná v Budapešti zmluva č. 90/41 Sl. z. medzi 1. SR a Maďarskom, ktorá riešila najmä usporiadanie jednotlivých štátoobčianskych otázok ako zisk štátneho občianstva príslušníkov národnostných menšín. Relatívne pokojné obdobie slovensko - maďarských vzťahov umožnilo predstaviteľom slovenskej menšiny v Maďarsku, aby pod vedením Emanuela Böhma v zhode so slovenskou vládou vyhlásili 21. augusta 1941 založenie Strany slovenskej národnej jednoty (SSNJ) s celokrajinským charakterom. Záväzok rešpektovať práva Slovákov v Maďarsku však nebol zverejnený s poukazom na to, že Nemecko by mohlo vo zvýšenej miere vystúpiť ako deštruktívny činiteľ vo vzťahu obidvoch štátov.

V novembri 1941, pri príležitosti Viendenskej arbitráže, došlo na Slovensku k útokom na maďarskú menšinu, kedy bolo zničené zariadenie a vybavenie viacerých maďarských ustanovizní a slovenská polícia tomu nečinne prizerala. Časť slovenských orgánov považovala inštitúcie Maďarov aj naďalej za

ústredia iredentizmu, bezpečnostné orgány odhalili zase vždy novšie a novšie protištátne sprisahania. Stupňovanie a zhoršovanie sa situácie nakoniec viedlo maďarského premiéra Bárdossyho k tomu, aby vyhlásil prerušenie diplomatických vzťahov so Slovenskom, ak sa neskončí prenasledovanie Maďarov. Nemci nemohli pripustiť, aby sa diplomatické vzťahy jeho spojencov rapídne zhoršili, preto vyzvali slovenského a maďarského ministerského predsedu, ktorí sa v dňoch 25. až 27. novembra 1941 zdržiavali v Berlíne pri príležitosti predloženia paktu proti Kominterne, aby sa vzájomne porozprávali o sporných otázkach. Každá strana obviňovala tú druhú z podpory komunistov. Nakoniec na nátlak Nemcov bol Tuka nútený ustúpiť a požiadala Bárdossyho, aby neprerušil

diplomatické vzťahy. Sľúbil vyšetrenie kauzy zatknutých členov Maďarskej strany na Slovensku (MSS), náhradu škôd spôsobenú demonštrantami a potrebanie vinníkov. Obe strany sa dohodli na tom, že slovenská strana už nebude stavať prekážky pre registráciu MSS a schváli štátut Maďarského kultúrneho spolku na Slovensku, maďarská vláda zase schváli organizačný poriadok SSNJ a schváli štátut Spolku sv. Vojtecha v Maďarsku. Na príkaz Bárdossyho sa 8. decembra 1941 maďarský vyslanec vrátil.

Maďarská vláda si uvedomovala, že v dôsledku uznania SSNJ vynúteného zásadou reciprocitý musela zvýraziť kontinuitu pridržavania sa ideí, ktoré nemohli byť dotknuté súhlasom daným z donútenia. Böhm a Kelemen ako vedúci činitelia SSNJ asi v polovici apríla 1942 vyhľadali ministra vnútra Macha a informovali ho v tom zmysle, že situácia Slovákov v Maďarsku sa v poslednom čase trochu zlepšila, preto vo vlastnom záujme žiadajú, aby aj on prejavil porozumenie pre maďarskú menšinu na Slovensku, lebo to má vplyv na ďalšie stvárnovanie sa postavenia Slovákov v Maďarsku. Slovenská vláda priaznivo prijala vyhlásenie ministerského predsedu Miklósa Kállayho, ktoré sľubovalo zlepšenie vzájomných vzťahov a vyjadrovalo možnosť priateľskej spolupráce. Zásada reciprocitý na jednej strane pomáhala zlepšovať podmienky života Slovákov na okupovanom území, na druhej strane brzdila neprimerané nároky Maďarov v 1. SR. Keďže Slovákov žijúcich v Maďarsku bolo oveľa viac ako Maďarov na Slovensku zdanlivo bola v uplatňovaní zásady reciprocitý vo výhode maďarská strana. V Bratislave však rýchlo vystihli citlivosť maďarskej politiky i verejnej mienky na represie proti Maďarom na Slovensku. Uplatňovanie recipročného princípu bolo zo slovenskej strany riadené jednak príslušnými ministerstvami a taktiež aj v osobe hlavného radcu verejnej správy vnútornej Ludovíta Semiana. Jeho úlohou bolo starať sa o to, aby sa opatrenia orgánov štátnej správy v tejto záležitosti diali jednotne a v súlade s intenciami vlády, no na rozdiel od maďarského štátneho tajomníka Patakyho nemal výkonné kompetencie, ale len poradné. Práve z dodržiavania zásady reciprocitý vyplývala zvýšená pozornosť venovaná maďarskej menšine bezpečnostným aparátom režimu.

Nemecké porážky na východnom fronte v roku 1943 podnietili Kállayho vládu k tajným rokovaniam so susednými štátmi, aby sa zamedzila prípadná nemecká okupácia. Neoficiálne povere-

nec ministerského predsedu Kállayho Ferenc Ronkay vstúpil 20. marca 1943 do tajného styku s Jozefom Tisom, ktorému ponúkol spoluprácu proti komunistickým a československým hnutiam, aby sa zamedzila nemecká okupácia, ktorá kvôli tomu neustále hrozila Slovensku. Robil narážky na nevyhnutnosť odpútavania sa od Nemcov. Zdôrazňoval vzájomnú hospodársku odkázanosť a potrebu Slovenska orientovať sa na Maďarsko, lebo skutočné nebezpečenstvo pre slovenský národ nehrozí z po-maďarčenia, ale počestenia alebo porušenia. Aj keď Tiso v tom čase pochopil nemeckú dvojíťu hru so stredoEurópskymi štátmi, predsa zdôraznil nemalé prekážky, ktoré stáli v ceste zblížovania medzi Slovenskom a Maďarskom. Vy-lodenie anglo-amerických vojsk na Si-

cílii v júli 1943 a pád Mussoliniho spojený s kapituláciou Talianska, protektora Maďarska, zvýšili mierové nálady v Maďarsku a viedli k zintenzívneniu tajných rokovaní so západnými spojencami. Tajné štokholmské a ankarské rokovania Kállayho vlády so západnými mocnosťami neboli neznáme slovenským vedúcim kruhom, ktoré s napätím sledovali, či Maďarsko bude nasledovať príklad Talianska. Pri príležitosti stretnutia Hitlera s Horthyom v Klessheime v apríli 1943 pripravil Andor Szentmiklóssy záznam pre Horthyho, ktorý obsahoval smernice rokovania s nemeckým vodcom. Podľa zápisu je poslaním Maďarska v Európe udržať poriadok v oblasti Karpatskej kotliny. V budúcnosti teda Maďarsko nebude môcť poslať ďalších vojakov na východný front, keďže zvyšná vojenská sila je nevyhnutne potrebná na ochranu hraníc. „Iba silné tisícročné Maďarsko môže vytvoriť bezpečný podklad európskeho mieru“, podčiarkol Szentmiklóssy, poukajúc aj na zlé vzťahy so susednými štátmi, ktoré boli maximálne napäté. Ako hlavný problém vyzdvihol agresivitu Rumunska a Slovenska voči Maďarsku. Podľa jeho spisu bola na maďarskej strane ochota rokovať, avšak susedné krajiny ju neakceptovali.

Nemecko na základe informácií o tajných rokovaníach maďarskej vlády so západnými mocnosťami v septembri 1943 v záujme udržania maďarského spojencu pripravilo plán okupácie Maďarska a odzbrojenia jeho armády. Pri jeho realizácii sa pôvodne rátalo aj s účasťou rumunských a slovenských vojsk. Nemecko si však neskôr uvedomilo, že by muselo súhlasiť s územnými zmenami v neprospech Maďarska a tak sa zrieklo rumunsko - slovenskej spolupráce. Vnútropolitický vývoj v Maďarsku na začiatku roku 1944 prinútil Hitlera k jeho obsadeniu. Horthy sa podrobil Berlínu a nemecká okupácia sa uskutočnila s jeho súhlasom. Pochopiteľne, za tejto situácie nehrozilo z maďarskej strany nebezpečenstvo násilného napadnutia 1. SR. Slovenská vláda sa teraz sústredila na hrozbu nemeckej okupácie, ktorú nemecký protektor využíval na stupňovanie vojenských požiadaviek. Nový ministerský predseda Döme Sztójay sa ponáhľal ubezpečiť Nemcov, že pozná svoje povinnosti aj v oblasti národnostnej politiky. Preto na jednom z prvých zasadnutí vlády upriamil pozornosť ministrov na to, aby sa v „dnešných“ mimoriadnych časoch zaobchádzalo s národnostnými menšinami s väčším pochopením. Ubezpečoval, že administratíva bude používať rovnaké miery, ľudskosťou a sociálnym citením presiaknuté,

spravodlivé správne metódy pri zabezpečovaní oprávnených požiadaviek národnosti. Možno povedať, že podľa víťaznej praxe maďarskej administratívy rešpektovali sa práva národnostných menšín len tam, kde sa vyvíjal nátlak alebo kde išlo o menej významné otázky. Dohoda medzi Slovenskom a Maďarskom z 5. februára 1941, ktorá sa týkala zisku štátneho občianstva príslušníkov národnostných menšín však neriešila štátnu príslušnosť kolonistov a aj ďalší Slováci v Maďarsku, resp. Maďari na Slovensku ostali bez občianstva. Na riešenie týchto prípadov začala medzištátna vyjednávaná v máji 1944 a skončili sa dohodou v júni 1944. Na základe nej získali maďarské štátne občianstvo tí kolonisti, ktorí v roku 1918 mali nárok na maďarskú štátnu príslušnosť, ak do júna 1944 nezískali iné štátne občianstvo. Toto opatrenie sa týkalo aj iných osôb slovenskej národnosti a bez štátnej príslušnosti. Podobný proces prebiehal aj na Slovensku v prípade občanov maďarskej národnosti bez štátnej príslušnosti.

Vzťahy Slovenska a Maďarska v tomto období boli zo slovenskej strany poznačené nedôverou bratislavskej vlády voči Maďarsku, ktorá vyplývala zo zlého postavenia slovenského obyvateľstva na okupovanom území. Netreba zabúdať ani na rozkazy nemeckého protektora ohľadne konkrétnej úpravy diplomatického pomeru Slovenska k Maďarsku. Na druhej strane hroziaci zánik oboch režimov po nemeckej porážke zblížili záujmy slovenskej a maďarskej vlády. Diplomatickou cestou sa navzájom informovali o situácii a vzájomne zdôrazňovali svoje úsilie zlepšiť slovensko - maďarský pomer „v ťažkých časoch, keď celú Európu vedie len jeden cieľ, s úspechom odvrátiť boľševické nebezpečenstvo hroziace totálnym zánikom a nechať stranou malicherné hádky, ktoré rozdeľujú Slovensko a Maďarsko, alebo zapríčiňujú nedorozumenia.“

Predstavitelia obidvoch krajín si s postupom Červenej armády uvedomovali blížiaci sa zánik svojich režimov. Aj napriek tomu sa usilovali odvrátiť túto katastrofu, čo sa v okupovanom Maďarsku prejavilo legalizáciou dovtedy zakázaných Strany šípových krížov na čele s Ferencom Szálasi, ktorá bola podporovaná Nemcami a netajila sa nenávisťou voči boľševizmu. Z maďarskej strany aj po nástupe Szálasiho bolo badať ostrý nacionalistický kurz, vyjadrený heslom - „Vpred po tisícročné hranice.“ Slovenský vyslanec v Budapešti J. Spišiak považoval úvahy o možnej dohode prinajmenšom za naivitu, akej je nemiestne dopúšťať sa. Vyslancu Spišiaka prijal 27. novembra 1944 sám Szálasi, ktorý vyslovil želanie stretnúť sa s prezidentom Tisom. Na otázku, ako si predstavuje jeho hnutie budúce postavenie Slovenska nilašský vodca predniesol svoju víziu súčinnosti národov Karpatskej kotliny v novej hungaristickej ríši.

Napäté slovensko - maďarské vzťahy počas vojny vysvetľujú zásahy slovenskej vlády proti Maďarom, ktoré spadali do politického programu Hlinkovej slovenskej ľudovej strany (HSLS), usilujúcej sa o vytvorenie jednotného štátu na nacionalistickom princípe. Maďarsko bolo vykresľované ako krajina, ktorého revizionistické chute mali zasiahnuť aj Slovensko. Dôkazom toho bola aj Viendenská arbitráž a tzv. „malá vojna“ v marci 1939, ktoré rozhodli o odstúpení južného a časti východného Slovenska Maďarsku. Jedným z hlavných činiteľov, ktorý ovplyvnil postavenie maďarskej komunity na Slovensku v nasledujúcich šiestich rokoch, bol postoj maďarskej vlády k slovenskému obyvateľstvu na okupovanom území. Túto skutočnosť využívala slovenská vláda ako argument uplatňovania recipročného systému k maďarskej minorite, ktorý potrebovala na zabezpečenie vnútroštátnych záujmov.